

JUHENDMATERJAL

ESPOO KONVENTSIOONI

PRAKTILISE RAKENDAMISE KOHTA

Keskkonnaministeerium 2003

Juhendmaterjal Espoo konventsiooni
rakendamise kohta

Originaalväljaanne:
Finnish Environment Institute (SYKE)
P.O. Box 140 FIN-00251 Helsinki, Finland,
ISBN: 952-11-1382-0

Tellijä: Keskkonnaministerium

Materjal on saadaval: <http://www.envir.ee/keskkonnakorraldus/hindamine.html>

Tõlge: Aina Haljaste

Fotod: Jonatan Hilden

Kaanefoto: Ülari Pai

Küljendus ja trükk: Infotrükk OÜ

Eessõna

Vastuseks piiriülese keskkonnamõju hindamise konventsiooni osapoolte teise kohtumise (Sofias, veebruar 2001) otsusele (tööplaan 2001-2003, punkt 4), on Holland, Soome ja Rootsi juhtinud protsessi töötamaks välja juhendmaterjali konventsiooni praktilise rakendamise kohta ja kahepoolsed ning mitmepoolsed lepingud ja korraldused. Juhendmaterjal on selle protsessi tulemus, kus osalesid kõik konventsiooni osapooled.

Juhtivad riigid esitavad järgmised järeldused osapoolte kolmandaks kohtumiseks.

Kohtumisel

- *võetakse vastu dokument "Juhendmaterjal Espoo konventsiooni praktilise rakendamise kohta", mis on esitatud otsuse lisana;*
- *märgitakse, et osapooled saavad hõlbustada ja parandada konventsiooni praktilist rakendamist ülesannete ja vastutuste korraldamisega oma riigi piires;*
- *soovitatakse, et osapooled arvestaksid juhendmaterjali sätteid konventsiooni rakendamise protseduurireeglite planeerimisel ja erijuhtude planeerimisel, millal konventsiooni tuleb rakendada;*
- *palutakse osapooltelt abi juhendmaterjali levitamisel ametiasutustele, spetsialistidele, arendajatele, MTÜ-dele ja teistele osapooltele suurendamiseks nende teadlikkust konventsiooni olemasolust ja selle sisust ning toetada neid konventsiooni rakendamisel;*
- *soovitatakse, et osapooled informeerivad juhendmaterjali kasutamisest konventsiooni sekretariaati ja konventsiooni keskkonnamõju hindamise töörühma koos aruandega konventsiooni rakendamise kohta.*

Sisukord

Sisukord.....	4
1. Sissejuhatus.....	5
1.1 Mandaat.....	5
1.2 Süstemaatilise lähenemise vajadus konventsiooni rakendamisel.....	6
1.3 Konventsioon rahvusvahelise keskkonnaõiguse kontekstis.....	7
2. Praktilisi selgitusi konventsiooni rakendamisel.....	8
2.1 Vastutus.....	8
2.2 Korraldus.....	8
2.3 Protseduur.....	9
2.4 Protsessi algatamine.....	11
2.4.1 Eelhindamine.....	11
2.4.2 Teate saatmise korraldus.....	12
2.4.3 Finantsaspektid.....	13
2.4.4 Ajakava.....	14
2.5 Teade.....	14
2.5.1 Teate saatmise aeg.....	14
2.5.2 Teate sisu.....	15
2.5.3 Teatele vastamine ja osalemise kinnitamine.....	15
2.6 Teabe edastamine.....	15
2.6.1 Materjali valik.....	16
2.6.2 Teabe edastajad ja saajad.....	16
2.6.3 Avalikkuse kaasamine.....	17
2.6.4 Dokumentide tõlkimine.....	19
2.7 Võimaliku olulise kahjuliku piiriülese mõju eelhindamine.....	19
2.8 Keskkonnamõju hindamise aruande koostamine.....	19
2.9 Konsultatsioonid.....	20
2.9.1 Ajastamine.....	20
2.9.2 Teemad.....	20
2.9.3 Erinevate osapoolte roll konsultatsioonides.....	21
2.9.4 Konsultatsioonides kasutatavad vahendid.....	21
2.10 Lõppotsus.....	21
2.10.1 Täiendavad konsultatsioonid.....	21
2.10.2 Vastutus.....	22
3. Eriteemad.....	22
3.1 Vaidluste ennetamine ja lahendamine.....	22
3.2 Kaugele ulatuv mõju.....	22
3.2.1 Tegevus ja mõju.....	23
3.2.2 Mõjutatav ala.....	23
3.2.3 Toimetulek keerukusega.....	23
3.3 Ühine keskkonnamõju hindamine.....	23
3.3.1 Alustamine.....	24
3.3.2 Teavitamine.....	25
3.3.3 Hindamine.....	25
3.3.4 Peale hindamist.....	25
3.4 Poliitikad, kavad ja programmid.....	25
3.5 Projektijärgne analüüs.....	26
4. Konventsiooni ratifitseerimine.....	26
5. Kahe- ja mitmepoolsete lepete sõlmimine.....	26
Lisa 1.....	28
PIIRIÜLESE KESKKONNAMÕJU HINDAMISE KONVENTSIOON.....	28

1. Sissejuhatus

ÜRO piiriülese keskkonnamõju hindamise konventsioon, nn Espoo konventsioon (edaspidi konventsioon) allkirjastati 1991. aastal. Konventsioon sätestab, et piiriülese keskkonnamõju hindamine viiakse konventsiooni osapoolte vahel läbi, kui kavandatav tegevus võib põhjustada olulist kahjulikku piiriülest mõju. Konventsioon oli vastuseks kasvavale murele piiriüleste heitmete üle ja keskkonnamõju hindamisele kui vahendile vähendamaks uute tegevuste negatiivseid keskkonnamõjusid.

Konventsioon jõustus 1997. aastal. Sellest ajast alates on pidevalt kasvanud poolte arv ja konventsiooni praktiline rakendamine. Juhendmaterjal on kirjutatud konventsiooni poolte pädevatele asutustele. See annab vihjeid ja soovitusi, mis võimaldavad parandada konventsiooni praktilist rakendamist ja mida saab kasutada kahe- ja mitmepoolsete kokkulepete koostamisel poolte vahel, kes peavad regulaarselt tegelema piiriülese mõjuga. Üldine lähenemine selles materjalis on, et konventsiooni rakendamine võib ja, eeldatavasti, peaks olema osa süstemaatilisest viisist, kuidas tulla toime rahvusvaheliste keskkonnamõuetega. Praktikast tähendab see, et kõik protseduuri etapid peavad olema dokumenteeritud ja, et vastutus on kindlaks määratud juba enne kõiki etappe konventsiooni rakendamisel. Materjal võib olla kasulik ka rahvuslikele kontaktisikutele, mis puudutab teavitamist, aga ka teistele kohalikele, piirkondlikele, riiklikele või üleriigilistele asutustele ja mittetulundusühingutele (MTÜ), Rahvusvaheliste Finantseerimisinstiitutsioonidele (RFI) ja avalikkusele, keda tõenäoliselt kaasatakse konventsiooni praktilisel rakendamisel. Materjal käsitleb konventsiooni rakendamise igat etappi ja määratleb hea tava konventsiooni erinevate poolte kogemuste põhjal.

Materjal keskendub temadele:

- **mis on tekitanud raskusi konventsiooni rakendamisel**
- **mida on oluline arvestada kahe- või mitmepoolsete kokkulepete, mis toetavad konventsiooni rakendamist, väljatöötamisel**

1.1 Mandaat

Konventsiooni osapoolte teisel kohtumisel veebruaris 2001. a Sofias otsustati võtta konventsiooni praktilise rakendamise ja kahe- ning mitmepoolsete lepete ja korralduste juhendmaterjali väljatöötamine 2001 - 2004 aasta tööplaani. Holland, Soome ja Rootsi võtsid endale juhtiva rolli selles tegevuses. Juhtivad riigid sõlmisid Soome Keskkonnainstituudiga (SYKE) kokkuleppe praktilise töö koordineerimiseks.

Eelnev töö konventsiooni 1998 - 2000 aasta tööplaani kohaselt on andnud materjale konventsiooni praktilise rakendamise toetamiseks. Aruanded “Espoo konventsiooni praktiline rakendamine” (<http://www.unece.org/env/eia>, poolte teise kohtumise aruanne, lisa 2), “Kahe- ja mitmepoolne koostöö Espoo konventsiooni raames” (Poolte teise kohtumise aruanne, lisa 1, <http://www.unece.org/env/eia>) ja “Tänapäeva poliitikad, strateegiad ja aspektid piiriüleses keskkonnamõju hindamises”

(Keskkonnatrükised nr 6, ÜRO/EMK, 1996) (<http://www.unece.org>) annavad taustinformatsiooni ja lisasoovitusi. Käesolev materjal pakub kogumi praktilistest ideedest nendele, kes on seotud piiriülese keskkonnamõju hindamisega konventsiooni kohaselt.

1.2 Süstemaatilise lähenemise vajadus konventsiooni rakendamisel

Konventsiooni nõuetekohased piiriülesed hindamised on osutunud otstarbekaks. Piiriülene lähenemine kindlustab, et hindamine analüüsib mõju kogu ruumilist ulatust. Lisaks sellele, piiriülesed hindamised leevendavad pingeid asjaosaliste poolte vahel, andes neile teavet enne kuulujuttude tekkimist ning andes mõjutatava poole kodanikele võimaluse esitada oma arvamusi tegevuste kohta, mis võivad omada mõju nende keskkonnale.

Keskkonnamõju hindamine on oma olemuselt multidistsiplinaarne. Üleskerkivaid teemasid mõjutavad ka erinevate poolte ja avalikkuse teadmised ja väärtused. Piiriülese keskkonnamõju hindamine on veelgi keerukam. Naabermaades võib keskkonnamõju hindamise protsess olla õigusaktides erinevalt reguleeritud või viiakse seda, sõltuvalt ajaloolisest ja kultuurilisest taustast, praktikas erinevalt ellu. Kõige sagedamini esinevad erinevused kriteeriumites, mille põhjal määratakse kindlaks tegevus, mille puhul keskkonnamõju hindamine on kohustuslik, kriteeriumites, mida loetakse oluliseks keskkonnamõjuks ja keskkonnamõju hindamise filosoofias, sh keskkonnamõju hindamise roll otsuste tegemisel ja avalikkuse roll keskkonnamõju hindamisel.

Naaberriigid saavad vähendada õigusaktide ja tavade erinevustest tulenevaid raskusi suurendades teabevahetust õigusaktidest ja tavadest. Konventsiooni rakendamise raskused on tekkinud ka liiga keerulise või kehva korralduse tõttu riigis. Selged protseduurireeglid ja selgelt määratletud vastutus on osutunud abiks piiriülese keskkonnamõju hindamise korraldamisel.

Nendele pooltele, kes rakendavad konventsiooni sageli, võivad kahepoolsed või mitmepoolsed lepped ja korraldused olla praktiliseks viisiks, kuidas ületada poolte õigusaktide või tavade erinevuste tõttu tekkivaid raskusi. Edaspidi kasutatakse mõistet "lepe" tähistamiseks igasugust "kahepoolset või mitmepoolset lepet või muid korraldusi" piiriülesel hindamisel. Sellised lepped saavad pakkuda sobiva raamistiku kahe poole vahelisel hindamisel. Samuti on need lepped olulised piirkondades, kus ühine keskkonnamõju hindamine on tavaline.

1.3 Konventsioon rahvusvahelise keskkonnaõiguse kontekstis

Konventsioon (täistekst lisas 1) tõi uue lähenemise piiriülese mõju käsitlemises: piiriülese keskkonnamõju hindamise. Keskkonnamõju hindamine oli sätestatud enamuse poolte õigusaktides ja seetõttu oli tehniliselt võimalik laiendada hindamine konventsiooni alusel piiriüleseks hindamiseks. See lisandus on tehtud ka Euroopa Parlamendi ja Euroopa Nõukogu direktiivi 85/337/EMÜ, muudetud direktiiviga 97/11/EÜ keskkonnamõju hindamisest mõningate era- ja riiklike projektide puhul (<http://europa.eu.int/comm/environment/eia>) ja see nõue laieneb kõigile konventsiooni pooltele.

Kuigi konventsioon on kõige spetsiifilisem piiriülest mõju käsitlev rahvusvaheline õiguisakt, ei ole see ainuke. Näiteks suure ulatusega 1997. a piiriülese õhusaaste konventsioon www.unece.org/env/lrtap, 1986. a tuumaõnnetustest varase teatamise konventsioon <http://www.iaea.org/Publications/Documents/Conventions/cenna.html> ja 1989. a ohtlike jäätmete piiriülese liikumise kontrolli ja ladestamise konventsioon http://untreaty.un.org/English/TreatyEvent2002/Basel_Conv_16.htm käsitlevad seotud teemasid. On ka kolm ÜRO/EMK keskkonnakonventsiooni, mis viitavad Espoo konventsioonile. Need on tööstuslike õnnetuste piiriülese mõju konventsioon <http://www.unece.org/env/teia>, piiriüleste vooluveekogude ja rahvusvaheliste järvede kaitse ja kasutamise konventsioon <http://www.unece.org/env/water> ja informatsiooni kättesaadavuse, avalikkuse otsustusprotsessis osalemise ja keskkonnavalase õigusemõistmise kättesaadavuse konventsioon <http://www.unece.org/env/pp/welcome.html>. Paljud üldised globaalsed keskkonnakonventsioonid, näiteks 1992. a bioloogilise mitmekesisuse konventsioon <http://www.biodiv.org>, kehtestavad nõuded keskkonnamõju hindamisele ja toetavad selgelt ka piiriüleseid hindamisi.

2. Praktilisi selgitusi konventsiooni rakendamisel

2.1 Vastutus

Pädev asutus on asutus, mis on määratud riigisiselt ellu viima konventsiooni praktilist rakendamist. Sellel asutusel võib olla ka õigus otsustada kavandatava tegevuse üle piiriülese keskkonnamõju hindamise algatamise üle. Pädev asutus võib, sõltuvalt teemast, olla kohalik, piirkondlik või riiklik asutus. Kontaktisikuks on isik, kes on määratud ametlikuks kontaktiks teiste pooltega ja konventsiooni sekretariaadiga. Kehtiv nimekiri kontaktisikutest on saadaval sekretariaadi koduleheküljel <http://www.unece.org/env/eia/contacts.htm>.

Kuigi praktiline rakendamine on pädeva asutuse vastutus, on mõned ülesanded selgelt kontaktisiku pädevuses. Kahe asutuse vastutus tuleb kindlaks määrata ja infovahetus peab olema tagatud nende kahe asutuse vahel lähtuvalt riigis kehtestatud protseduureeglitest või lähtuvalt üksikjuhtumist. Lepe võib aidata nende rollide kindlaksmääramist, nimetades kontakti kohad ja nende funktsioonid (nt. postkast, täidesaatev funktsioon, algatusfunktsioon, ühisorgani kasutamine). Lepe peaks arvestama ka teisi osapooli, näiteks arendaja, Rahvusvahelised Finantseerimisinstiitutsioonid (RFI) ja mittetulundusühingud (MTÜ).

2.2 Korraldus

Konventsiooni kohaselt peavad pooled kasutama asjakohaseid ja tõhusaid meetmeid kavandatava tegevusega kaasneva olulise kahjuliku keskkonnamõju ennetamiseks, vähendamiseks ja ohjamiseks. Selle saavutamiseks korraldatakse keskkonnamõju hindamine. Hindamise edukas korraldamine ja sellega seotud ametlikud protseduurid sõltuvad konventsiooni sätete ladusast praktilisest rakendamisest ja vastastikuste erinevuste ja sarnasuste mõistmisest piiriülese hindamises.

Puudulik arusaam erinevustest kaasatud poole keskkonnamõju hindamise õigusaktides muudab konventsiooni rakendamise sageli vaevaliseks või, halvimal juhul, ebaedukaks, kuna mitmed konventsiooni sätted nõuavad tihedat koostööd poolte vahel. Avatud diskussioon algetapil vähendab arusaamatusi ja aitab vältida pooltevahelisi vastuolusid. Viimase võimalusena pakub konventsioon ametlikku õiguslike vaidluste lahendamise protsessi.

Läbirääkimisi võib alustada enne tegeliku piiriülese keskkonnamõju hindamise algatamist *ad hoc* alustel või luues alalise töörühma, mis arutab olemasolevate ja tulevaste Konventsiooni rakenduste praktilisi küsimusi.

Arutada võib järgmistel teemadel:

- **Organisatsioonilised korraldused**
- **Ajakava**
- **Tõlkimine**
- **Kulude jagamine ja muud finantsküsimused**

Riigi tasandil on tulnud kasuks alaliste protseduurireeglite olemasolu, mis täpsustavad nii selgelt kui võimalik kõikide kaasatud osaliste ülesanded ja vastutused. Kui riigi seadustes või alamaktides ei ole sätestatud selgeid kavatsusi konventsiooni rakendamiseks, võib konventsiooni rakendamine olla keeruline, kuna piiriülese keskkonnamõju hindamise protseduur sisaldab palju etappe ning kaasatud on mitmeid erinevaid osapooli.

Protseduurireglid loovad baasi iga üksikjuhtumi läbiviimiseks. Detailsuse ja formaalsuse aste protseduurireglites võib olla erinev sõltuvalt administratiivsetest tavadest. Kui ees seisab ulatuslik hindamine, on vaja välja töötada konkreetne rakendamise kava, mis põhineb protseduurireglitel, kuid mis võtab arvesse konkreetse juhtumi erijooni. On soovitatav läbida kõik rakendamise etapid ja hinnata eelnevalt iga juhtumi praktilist elluviimist (vt ptk 2.3).

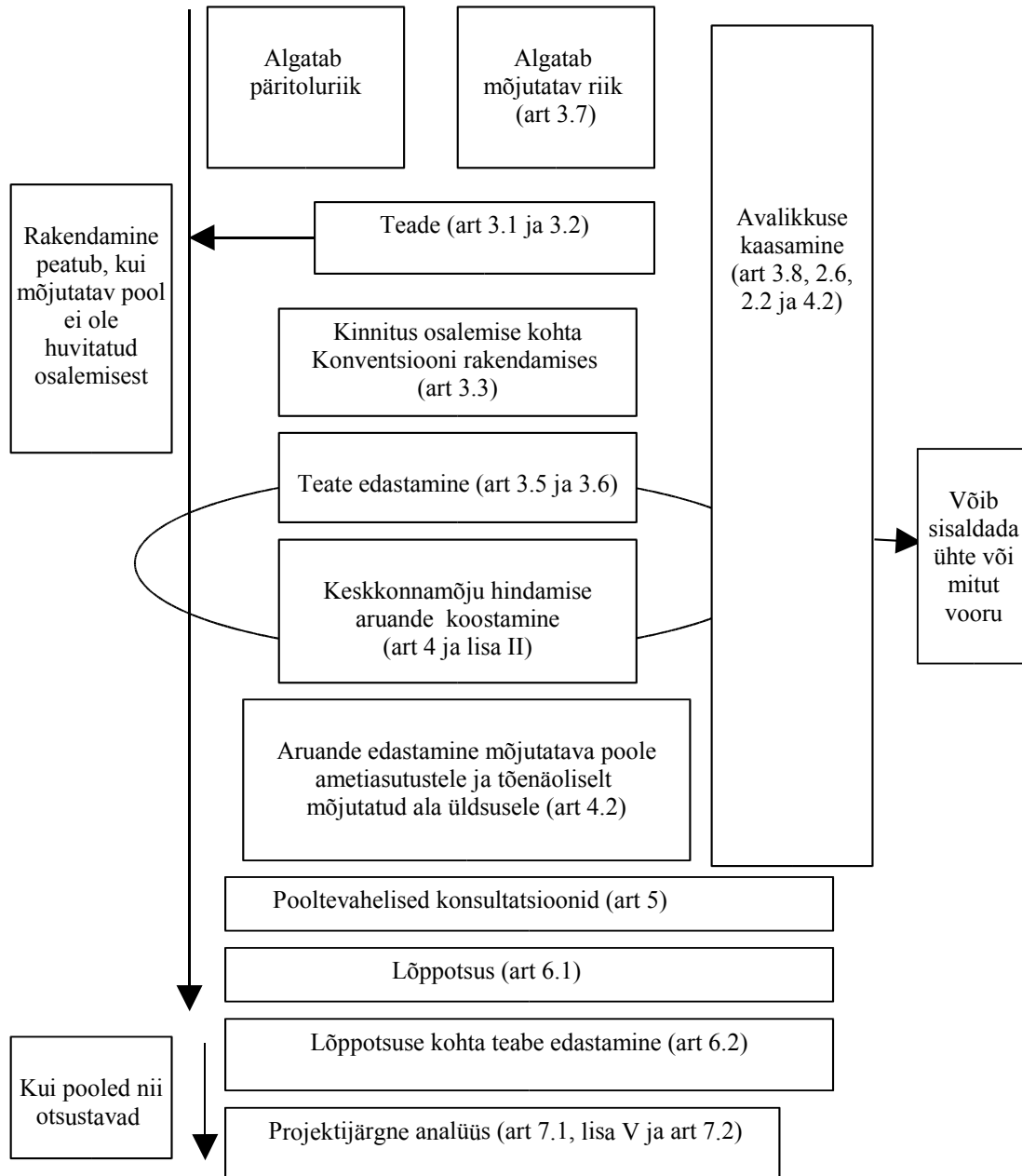
Pooled, kellel on mitmeid leppeid erinevate pooltega, töötavad oma riigisisese protseduurireglid välja vastavalt lepete nõuetele.

Eestil on sõlmitud piiriülese keskkonnamõju hindamise kahepoolsed kokkulepped Läti (1997) ja Soomega (2002). Kokkulepe tekstid on saadaval Riigi Teataja kodulehel <https://www.riigiteataja.ee/ert/ert.jsp> ning Keskkonnaministeeriumi kodulehel <http://www.envir.ee/keskkonnakorraldus/hindamine.html>.

2.3 Protseduur

Protseduuril on kindlad etapid, millest igaüks peab arvestama käsitletavat juhtumit, sobima asjaosaliste poolte protseduuridesse ja kultuuri ning täitma konventsiooni nõudeid. Need etapid sisaldavad mõjutatava poole teavitamist, kaasamist, teabe edastamise korraldamist, keskkonnamõju hindamise aruande koostamist, aruande ja avalikkuse kaasamise tulemustega arvestamist lõppotsuse tegemisel. Juhul, kui mõjutatav pool otsustab konventsiooni rakendamises mitte osaleda, piiriülese keskkonnamõju hindamise protsess peatatakse. Sel juhul on päritolupoole otsustada, kas on vajalik korraldada keskkonnamõju hindamine. Üldine kava on vajalik kogu protseduuri jaoks. Iga samm vajab enne elluviimist hoolikat ettevalmistust. Riiklikud õigusaktid mängivad konventsiooni rakendamises olulist rolli. Teisest küljest, see võib viia ümberkorraldustele etappides, nagu teavitamine ja keskkonnamõju hindamise aruande edastamine.

Piiriülese keskkonnamõju hindamise protseduur vastavalt konventsioonile

Joonis1. Piiriülese keskkonnamõju hindamise protseduur

2.4 Protsessi algatamine

Konventsiooni kohaselt algab praktiline rakendamine teate saatmisega. Praktikas on olemas ülesanded, mis tuleb ellu viia enne teate välja saatmist. See peatükk annab ülevaate ülesannetest, mis on seotud protsessi algatamisega, ja soovitudest, kuidas neid ülesandeid täita.

Juriidiline või füüsiline isik, kes tõstatab küsimuse konventsiooni rakendamisest riigis, võib erinevatel juhtudel olla erinev. On oluline, et konventsioon oleks tuttav nendes riikides, kes on konventsiooni poolteks. Erinevate sektorite ja eriti erinevate administratiivsete tasandite ametiasutused, aga ka MTÜd, RFId, arendajad ja avalikkus peaksid saama informatsiooni konventsiooni ja selle sisu kohta erinevatel viisidel, näiteks keskkonnakomisjonides. Sel viisil on võimalik kindlustada, et teadmised potentsiaalsetest juhtumitest jõuavad pädeva asutuse ja kontaktisikuni, kes saavad ametlikult protsessi algatada.

2.4.1 Eelhindamine

Konventsiooni lisas 1 on ära toodud nimekiri tegevusest, mis automaatselt nõuab konventsiooni rakendamist, kui oluline mõju võib olla piiriülene. Esimeseks ülesandeks on seetõttu otsustada, kas tegevusel võib olla oluline piiriülene mõju. Sageli nimetatakse seda eelhindamiseks. Mõned pooled võivad leida, et konventsioonis toodud tegevuse nimekiri ei hõlma kõiki vajalikke tegevusi. Seetõttu võiks lepe sisaldada muid tegevusi, mis alati nõuavad piiriülese keskkonnamõju hindamist. Konventsiooni lisas 3 on esitatud üldised kriteeriumid, mis aitavad otsustada tegevuse olulisuse üle, mis ei ole ära toodud lisas 1.

Veelgi enam, võib olla ka teist tüüpi tegevus, mis piiriäärsete alade tingimustes võib põhjustada tõenäolist piiriülest mõju. Selline tegevus võib eelnevalt kohalikult määratleda kindlustamaks piiriülese hindamise sujuvat algatamist. Eriküsimused võivad kerkida ka seoses poliitikate, kavade ja programmide hindamisega ning teemadega, mis on seotud saasteainetega, millel võib olla piirülene mõju. Asjaosalised pooled peaksid arutama konventsiooni rakendamist ka nendel juhtudel (art 2.5).

Enamusel juhtudel rakendatakse konventsiooni naaberriikide vahel. Siiski, tuleb mainida, et konventsioon ei kehti mitte ainult piiriülese mõju kohta naaberriikide vahel, vaid ka kaugemale ulatuva mõju korral. Selline tegevus võib olla näiteks õhu- või veeastega seotud tegevus, samuti tegevus, mis potentsiaalselt mõjutab rändliike ning kliimamuutustega seotud tegevus.

Õigusakt, mis käsitleb keskkonnamõju hindamise algatamise kriteeriume riiklikul tasandil, on erinev erinevates konventsiooni riikides. See võib tekitada segadust otsuse tegemises, kas rakendada konventsiooni või mitte. Rahvusvahelised, riiklikud ja piirkondlikud keskkonnaprogrammid võivad anda kasulikke kriteeriume, mis võivad olla baasiks künniste ja teiste kriteeriumide leidmisel. Euroopa Majanduskomisjoni keskkonnatrükiste seeria nr 6, peatükk “Spetsiifilised meetodilised küsimused piiriülese keskkonnamõju hindamise kohta” sisaldab teavet selle kohta, kuidas otsustada “olulisuse” üle (http://www.unece.org/pub_cat/topics/enhs.htm#eia). Lepe võib määratleda kriteeriumid “suured” ja “suurelääbimõõdulised” jne ning seega pakkuda kokkulepitud künnisväärtused.

On soovitatav teavitada naaberriiki ka tegevusest, millel on väike tõenäoline oluline piiriülene mõju. On parem teavitada potentsiaalset mõjutatavat poolt ja lasta tal otsustada osalemise üle, kui võtta risk sattuda piinlikku olukorda, kus teine pool nõuab teavet tegevuse kohta, mille keskkonnamõju hindamine on juba tehtud. On mitmeid juhtumeid, kus mõjutatava poole sooviks on ainult olnud olla teavitatud.

Juhtudel, kus mõjutatav pool tunneb, et tõenäoliselt oleks konventsiooni rakendamine olnud vajalik, kuigi ta ei ole saanud teadet, võib mõjutatav pool algselt päritolupoolega diskussioone tegevuse olulisuse üle (art 3.7). Mõnikord tõstatab mõjutatava poole avalikkus küsimuse teise poole tegevuse negatiivsetest mõjudest ja nõuab, et pooled alustaksid teabe vahetamist konventsiooni kohaselt (art 3.7). Avalikkus võib esitada päringu mõjutatava poole pädevale asutusele, kas otse või kohalike, piirkondlike või riiklike ametiasutuste kaudu. Selged eelhindamise reeglid aitavad selliste olukordadega toime tulla ja lahendada igasuguseid vaidlusi, mis võivad tekkida.

2.4.2 Teate saatmise korraldus

Konventsioon määratleb formaalsed sammud ja kontaktisikud, kuid puuduvad sätted mitteametlike kontaktide ja läbirääkimiste kohta, mis esinevad piiriäärsete alade erineva tasandi ametiasutuste vahel. Ametlikud kontaktid ja läbirääkimised peavad vastama konventsiooni nõuetele. Samas tasub võtta ühendust kontaktisikuga juba eelnevalt, et anda poolele aega organiseerumiseks. Samuti võib olla kasulik määrata “kontakt” piirkondlikul või isegi kohalikul tasandil.

Oluline on toetada mitteametlike läbirääkimisi kogu protsessi vältel ja eriti selle alguses. Sellised läbirääkimised peaksid toimuma järgmiste osapoolte vahel:

- kontaktisikud, arendaja ja päritolupoole vastutavad ametiasutused
- vastutavad ametiasutused piiriäärsetel aladel ühe riigi piires ja poolte vahel
- arendaja, ametiasutused ja RFI
- arendaja, ametiasutused ja MTÜ

Paljude konventsiooni poolte keskkonnamõju hindamisel mängivad olulist rolli RFI. Samas RFI ei ole konventsiooni pooled ja seetõttu ei saa ametlikult konventsiooni rakendada, kuigi praktiliselt kõikides RFIdes on olemas sisemised reeglid keskkonnamõju hindamiseks. Seetõttu on soovitatav teha selgeks RFI ja konventsiooni tegeliku poole vahelised suhted. Sel viisil saab sobitada RFI sisemisi reegleid keskkonnamõju hindamiseks poolte ja konventsiooni juriidiliste nõuetega.

2.4.3 Finantsaspektid

Konventsiooni rakendamisel on mitmeid rahalisi aspekte. “Saastaja maksab” põhimõtet on tõlgendatud kui päritolupoole kohustust tõlkida erinevaid keskkonnamõju hindamise dokumente (arendaja maksab). Veelgi enam, on mõned protseduurilised sammud, millel on selge rahaline tähendus (avalikustamine mõjutatavas riigis, dokumentide esitamine avalikuks tutvumiseks, avalikud arutelud jne).

Oluline on finantskorraldus läbi arutada juba algstaadiumis. Kui kõiki osalejaid on varakult teavitatud tulevastest kohustustest, saavad nad eraldada finantse ja siduda teema teiste protsessidega.

Lepped võivad täpsustada selliseid rahalisi kulutusi nagu:

- **Spetsiifiliste piiriüleste uuringute kulud**
- **Tõlkekulud**
- **Avalike arutelude ja teiste osalemisprotseduuride kulud mõjutatavas riigis**

Kulusid võivad kanda:

- **Arendaja**
- **Mõjutatav pool**
- **Päritolupool**
- **RFI**
- **Nende kombinatsioon**

Mõningatel juhtudel võivad näiteks MTÜd panustada kaudsete kuludena lisadokumentide tõlkimisega, mis pakuvad organisatsioonile spetsiifilist huvi, näiteks puutumatu looduse loendid.

2.4.4 Ajakava

Kõigi piiriülese keskkonnamõju hindamisel kaasatud osapoolte huvides on, et ajakava oleks võimalikult selge. Kaasatud ametiasutused saavad takistada või viia miinimumini võimalikke hiline misi, planeerides ajakava juba varases etapis. Võib uurida võimalusi kombineerida samme keskkonnamõju hindamise protseduuris, et tõsta selle efektiivsust. Näiteks, lisateabe säte peale mõjutatava poole kinnitust osalemise kohta võib osutada mittevajalikuks, kui teade juba sisaldab täielikku teavet.

Rakendamise protseduuri ajakava tuleks kehtestada algatusfaasis, et kogu protsess oleks struktureeritud ning omaks selget algust ja lõppu. Siis on kõik pooled teadlikud ajalisest järjestusest. Ajakava tuleks läbi arutada kõigi osapooltega varases faasis. Pooltel võivad olla rangemad reeglid avalikkuse osalemise ajakava kohta ja seetõttu võib olla raske siduda piiriülese keskkonnamõju hindamine riigisisese keskkonnamõju hindamisega. RFI del võivad samuti eksisteerida oma reeglid ajakava kohta. Erinevate nõuete kindlakstegemine algetapis kindlustab sujuva protsessi, kus ei ole viivitusi ja/või kiirustamist, mis võib mõjutada piiriülese keskkonnamõju hindamisel osalejaid.

Selged reeglid ajastatusele on sama tähtsad kui tegelik aja eraldamine iga sammu jaoks.

Ajastatus on oluline eriti:

- **Ametlikku teate saatmisel**
- **Teatele vastamisel**
- **Avalikkusega konsulteerimisel ja avalikkuse osalemisel**
- **Lõppotsusest teavitamisel**

2.5 Teade

Teade on konventsiooni rakendamise ametlik ja kohustuslik algus. Teatele võib eelneeda mitteametlik teabevahetus. Teadet võib edastada ametlike kontaktisikute vahel või teiste ametiasutuste kaudu, mis vastutavad selle sammu eest riigi õigusaktide kohaselt või lepete kaudu. Arusaamatuste vältimiseks tuleb teade või selle koopia saata kontaktisikule, kes edastab selle teate siis tegelikult vastutavale ametiasutusele. Teatele eelnev (mitteametlik) teabevahetus on tungivalt soovitatav andmaks mõlemale poolele võimaluse valmistuda algavaks protseduuriks. Ametliku teate tähtsus seisneb formaalsuses, mida ta protseduurile annab. Teate vorm on saadaval konventsiooni koduleheküljel (art 2.4 ja 3.1-3.2).

2.5.1 Teate saatmise aeg

Teade tuleb edastada hiljemalt ajal, kui päritolupoole avalikkust teavitatakse riigisisese keskkonnamõju hindamisest. Soovitatav on saata teade nii varakult kui võimalik, eelistatult enne keskkonnamõju hindamise ulatuse määramist, kui selline faas on määratletud (vt 2.4.4). Kõik pooled, kes on määratletud kui potentsiaalselt mõjutatavad, peavad saama teate. Ühise piiriülese keskkonnamõju hindamise korral, kui konventsiooni kaks poolt on üheaegselt nii päritolupoole kui mõjutatavad pooled, näiteks piiriülese transporditee korral, aitavad vastastikused ametlikud teated selgitada mõlema poole rolli.

Lepetes tuleb kindlaks määrata teavitamise aeg. Teavitamise täpne aeg sõltub sellest, kas päritolupoole keskkonnamõju hindamise protseduur sisaldab:

- a) ametlikku etappi kohustusliku avalikkuse osalemisega, kus tehakse kindlaks uurimist vajavad küsimused,
- b) formaalset identifitseerimise etappi ilma avalikkuse osalemiseta,
- c) mitte mingit sellist ametlikku etappi.

Keskkonnamõju hindamises uurimist vajavate küsimuste identifitseerimise ametlik etapp, Eesti kontekstis keskkonnamõju hindamise programmi koostamine (toim.), annab sobiva momendi varaseks teavitamiseks.

2.5.2 Teate sisu

Teate sisu on määratletud artiklis 3.2.

Lisaks on ÜRO/EMK töörihm välja töötanud teate vormi (poolte esimese kohtumise aruanne <http://www.unece.org/env/eia/mop.htm>). Soovitatakse lisada “muu” teave (art 3.5) juba teatesse. See kiirendab protsessi, samuti kaob vajadus ühe lisaringi järele

teabevahetuses. Lisateave tegevuse ja selle tõenäolise mõju kohta aitab mõjutatud poolel kaaluda vajadust osaleda keskkonnamõju hindamisel.

2.5.3 Teatele vastamine ja osalemise kinnitamine

Pooled peavad alati vastama teatele päritolupoole poolt teates näidatud aja jooksul. Negatiivne vastus on päritolupoolele samuti tähtis. Siis saab päritolupool hakata planeerima riigisisest keskkonnamõju hindamist. Teatele vastamises ja osalemise kinnitamises tuleb arvestada poolte õigusaktides sätestatud aega keskkonnamõju hindamise läbiviimiseks (art 3.3).

2.6 Teabe edastamine

Kui potentsiaalselt mõjutatud pool otsustab keskkonnamõju hindamisel mitte osaleda ja viitab sellele oma vastuses, konventsiooni rakendamise protseduur lõpeb. Teisest küljest, kui mõjutatud pool soovib informeerimist ja osalemist, jätkub rakendamise protseduur edasise teabevahetusega (art 3.4-3.7).

Kui mõjutatud poolele ei ole esitatud muud teavet juba teates, tuleb see saata niipea kui võimalik, juhul kui mõjutatud pool on näidanud üles huvi protsessis osalemise vastu. Sel juhul jätkub teabe vahetamine poolte vahel kogu protsessi vältel. Järgida tuleb vastutava ametiasutuse seatud ajapiire. Eelistatult tuleks ajapiirides kokku leppida juba eelnevalt, et ajapiirid oleksid nii juriidiliselt aktsepteeritavad kui realistlikud (vt ptk 2.4.4).

2.6.1 Materjali valik

Piiriülese keskkonnamõju hindamise dokumentatsioon (edaspidi aruanne) peab sisaldama konventsiooni lisas 2 nimetatud teavet. Alternatiivide identifitseerimist peetakse tavaliselt kõige raskemaks osaks aruande koostamisel, kuid samas ka üheks tähtsamaks osaks. Alternatiivid panevad paika kogu hindamise ja seetõttu tuleb need määratleda juba varases staadiumis.

2.6.2 Teabe edastajad ja saajad

Konventsioon sätestab (art 3.8 ja 4.2), et mõlemad pooled peavad kindlustama mõjutatava poole avalikkusele aruande edastamise ja andma avalikkusele võimaluse arvamust avaldada. Avalikkuse arvamuse piiriülese keskkonnamõju hindamise aruande kohta võib avalikkus edastada kas otse pädevale asutusele, või vajadusel päritolupoole kaudu. Konventsioon ei täpsusta rohkem, millisele asutusele aramus tuleb saata.

Pooled peavad juba algusest peale, hiljemalt teate saatmise hetkeks, teadma, kes on need pädevad asutused, kes teavet vahetavad. Rollid võivad olla erinevad sõltuvalt teabe liigist:

- teate saatmine
- avalikkusele aruande edastamine
- avalikkuse arvamuste saatmine

Peab olema selge, kuidas edastatakse avalikkuse arvamus päritolupoolele. Selgeks tuleb teha, kes vastutab mõjutatava poole avalikkuse teavitamise eest ja viis, kuidas edastatakse avalikkuse arvamus.

Dokumendid, nagu teade ja keskkonnamõju hindamise aruanne, edastatakse alati vastava osapoole ametiasutuste vahel. Avalikkuse teavitamiseks ja avaliku arvamuse edastamiseks on erinevad võimalused:

- Vastutaja on mõjutatava poole ametiasutus (kontaktisik või muu asutus); on võimalik, et mõjutatava poole avalikkus saadab oma arvamuse otse päritoluriigi pädevale asutusele või läbi kontaktisiku mõjutatava poole pädevale asutusele.
- Mõjutatava poole avalikkuse teavitamise eest vastutab päritolupoole ametiasutus (pädev asutus) või arendaja; mõjutatava poole avalikkus saadab arvamuse otse päritolupoole pädevale asutusele või arendajale ja saadab koopiaid arvamusest mõjutatava riigi pädevale asutusele;
- Vastutus on jagatud mõlema poole asutuste vahel.

Esimese valiku eeliseks on see, et mõjutatava poole ametiasutus on tavaliselt hästi informeeritud avaldamise viisidest ja vahenditest ning keskkonnamõju hindamise aruande avalikust väljapanekust. Puuduseks, sõltuvalt konkreetsetest korraldustest, võib olla ajastamine, eriti kui avalikkuse arvamus saadetakse esmalt mõjutatava poole asutusele. Teise valiku eeliseks on, et informatsioon edastatakse otse avalikkusele ja arvamuse võib saata otse päritolupoolele. See toetab protsessi ajastamist. Puuduseks võib olla, et päritolupoole asutus ei pruugi tuttav olla kohalike avaldamise viisidega ja dokumentide avalikustamise tavaga. Mõlema alternatiivi eelised võib kombineerida kolmanda valikuga: vastutuse jagamine mõlema poole asutuste vahel, kuid see vajab edasist täpsustamist ja ülesannete jagamist.

Lahendusena saab rollid ja vastutuse määrata lepetes.

2.6.3 Avalikkuse kaasamine

Konventsioon nõuab, et mõjutatava poole avalikkusele antaks võimalus osaleda keskkonnamõju hindamise protsessis. Osalemist täpsustavad Konventsiooni sätted õigus olla informeeritud ja õigus arvamuse avaldamisele. Seetõttu peaks Konventsiooni praktiline rakendamine sisaldama neid aspekte. Üks peamisi väljakutseid avalikkuse osalemisel tuleneb faktist, et avalikkuse osalemist puudutavad

õigusaktid ja tavad on riikides erinevad. Seetõttu peavad osalemise meetodid olema välja töötatud pidades silmas mõjutatava poole tavasid (art 2.2, 2.6, 3.8 ja 4.2).

Lisaks avalikkusele kuuluvad konsulteeritavate asutuste hulka erinevad asutused, spetsialistid, RFId ja MTÜd mõlemas riigis. Selleks, et edastada teave korrektses vormis, vajalikus ulatuses ja sobivaimas keeles, peavad osapooled ja sihtrühmad olema selgelt defineeritud. Mitmed osapooled võivad omada teavet ja osaleda teabe kogumises. Pädev asutus peaks siiski kindlustama, et teave oleks erapooletu ja kvaliteetne (vt ka 2.4.3).

Avalikkuse osalemist peetakse konventsiooni rakendamisel väga oluliseks ja seetõttu on olemas juhised, mis käsitlevad avalikkuse kaasamise planeerimise protsessi. Need juhised on väljatöötamisel ning avaldatakse konventsiooni koduleheküljel. Detailsemad korraldused avalikkuse informeerimiseks nende kaasamisel piiriülese hindamise protsessi võivad olla sätestatud leppes. Lepe võib selgelt sätestada rollid ja vastutuse avalikkuse informeerimisel ja avaliku arvamuse edastamisel päritoluriigi pädevale asutusele.

ÜRO informatsiooni kättesaadavuse, avalikkuse otsustusprotsessis osalemise ja keskkonnaalase õigusemõistmise kättesaadavuse konventsioon (nn Aarhus konventsioon, 1998 <http://www.unece.org/env/pp>) sätestab nõuded avalikkuse osalemisele.

2.6.4 Dokumentide tõlkimine

Konventsiooni praktilise rakendamise erijooneks on asjaosaliste poolte mitmekeelsus. Uurimused on näidanud, et isegi väikesed raskused keelest arusaamisel võivad takistada avalikkuse ja asutuste osalemist. See on nii lähedaste sugulaskeeltega näiteks Skandinaavia keeled, germaani keeled ja slaavi keeled.

Kuigi konventsioon ei täpsusta keeleküsimusi, on oluline, et teave oleks esitatud keeles, mis on osalejatele arusaadav. Pooltel soovitatakse planeerida ja otsustada tõlkimisküsimuste üle algatusfaasis. Sihtrühm peab olema selgelt defineeritud enne, kui hakatakse planeerima tõlkimist.

Otsustada on vajalik:

- **Millised osad dokumentidest esitatakse:**
 - **mõjutatavale poolele**
 - **mõjutatava poole piirkondlikule/kohalikule tasandile**
 - **mõjutatava poole avalikkusele**
- **Millised keelenõuded on seatud valitud sihtrühmade poolt**
- **Millised dokumendid tõlgitakse millistesse keeltesse**
- **Millises keeles võib esitada vastuseid**
- **Kes vastutab tõlkimise ja selle kvaliteedi eest**
- **Kes katab tõlkimiskulud**

Mõnikord, kui kaasatud on RFI või kui hindamises on rohkem kui kaks poolt, tõlgitakse dokumendid inglise või vene keelde, mitte mõjutatava poole keelde. On oluline, et vähemalt osa dokumentidest oleks tõlgitud mõjutatava poole keelde.

Tõlkimisvajaduse üle otsustatakse lähtuvalt poolte keelteerinevustest. Neid teemasid võib üldiselt täpsustada pooltevahelises leppes: millised dokumendid tuleks tõlkida, kes vastutab tõlkimise, tõlke kvaliteedi ja maksumuse eest. Lepped võivad ka seada nõudeid tõlkimiseks antavale ajale ja tõlgete ajastamisele. Samuti võivad pooled leppes sätestada, kes vastutab tõlkimise eest aruteludel.

2.7 Võimaliku olulise kahjuliku piiriülese mõju eelhindamine

Päritolupool peab korraldama kavandatava tegevusega kaasneva potentsiaalse kahjuliku mõju eelhindamise algatusfaasis. Isegi kui päritolupool jõuab järeldusele, et konventsiooni rakendamine ei ole vajalik, võib mõjutatava pool omada teistsugust seisukohta ja seetõttu algitada diskussioone päritolupoolega. Kui ühisele arusaamisele ei jõuta, võib ükskõik kumb pool paluda päringukomisjonilt nõu vastavalt konventsiooni lisa 4 sätetele. Üks võimalus vältimaks selliseid olukordi on alustada mitteametlikke diskussioone mõjutatava poolega juba algatusfaasis või lihtsalt teavitada mõjutatavat poolt (art 3.7).

2.8 Keskkonnamõju hindamise aruande koostamine

Kui on kogutud kogu materjal riigisiseseks keskkonnamõju hindamiseks, koostatakse keskkonnamõju hindamise aruanne. Kui hindamine põhineb konventsiooni rakendamisel, peab aruanne sisaldama vähemalt konventsiooni lisa 2 nimetatud teavet (art 4.1 ja 4.2).

Aruanne tuleb edastada mõjutatavale poolele. Tegelikuses võib aruande edastada mõjutatava poole kontaktisikule või mõjutatava poole muule asutusele, mis vastutab selles sammu eest vastavalt riiklike õigusaktide sätetele või, kui mõlemad pooled on nii üldiselt (näiteks leppes) või konkreetse juhtumi puhul kokku leppinud. Mõlemal juhul võib edastamine toimuda ühiskomisjoni kaudu, kui selline on olemas ja kui see on võimalik.

Aruanne peab olema avalikkusele kättesaadav arvamuste esitamiseks. Konventsiooni kohaselt vastutavad mõlemad pooled ühiselt aruande levitamise ja arvamuste kogumise eest. On vaja otsustada, milline pool seda ülesannet täidab ja mil viisil. Teabe edastamist käsitlev peatükk (2.6.2) pakub viise, kuidas teavitamist korraldada. Oluline on need küsimused ära otsustada algatusfaasis või kohe peale teavitamist. Samuti on väga oluline pakkuda ajalised piirid aruande esitamiseks ja eriti avalikkusele reageerimiseks. Ajapiirid peavad olema realistlikud nii osalejate kui asutuste seisukohalt.

2.9 Konsultatsioonid

Päritolupool alustab viivitamatult pärast aruande valmimist mõjutatava poolega konsultatsioone. Konsultatsiooni protsessi planeerides tuleb otsustada muuhulgas järgmiste küsimuste üle (art. 5):

Juhendmaterjal Espoo konventsiooni praktilise rakendamise kohta

- millised asutused võivad ja peavad konsultatsioonides osalema
- kuidas ja millal konsultatsioonid toimuvad
- kuidas pooli teavitatakse konsultatsioonide tulemustest ja nende kasutamisest

Kultuurierinevuste tõttu sellistes küsimustes nagu osalemine ja ajapiirid, võiksid lepped sisaldada konsultatsioone käsitlevaid sätteid.

2.9.1 Ajastamine

Konsultatsioonide kestvuseks tuleb seada mõistlikud ajapiirid (vt ka 2.4.4). Üks võimalus on ajapiirid, mis ajaks konsultatsioonid peavad olema lõppenud, kokku leppida juhtumi-põhiselt. Konsultatsioonid peavad olema lõpetatud enne lõppotsuse tegemist, nii et konsultatsioonide tulemused saaksid mõjutada otsuseid ja täpsustada tegevusele esitatavaid nõudeid.

2.9.2 Teemad

Artikkel 5 soovib teemad, mida konsultatsioonidel arutada, näiteks kavandatava tegevuse võimalikud alternatiivid, muud vastastikuse abi vormid kavandatava tegevusega kaasneva olulise piiriülese kahjuliku keskkonnamõju vähendamiseks ja muud kavandatava tegevusega seotud asjakohased küsimused. Teine oluline läbirääkimiste teema on seire. On tõenäoline, et pooled pakuvad konsultatsioonidel välja muid teemasid (näiteks konkreetset leevendusmeetmeid, projektijärgne analüüs).

2.9.3 Erinevate osapoolte roll konsultatsioonides

Konventsioon ei määra ühetähenduslikult, kes peaksid konsultatsioonides osalema. Siiski peaksid ametlikud konsultatsioonid toimuma piisavalt kõrgel tasemel, sest nad esindavad riikidevahelisi läbirääkimisi. Pooled võivad soovida kaasata konsultatsioonidesse ka teisi asutusi. Võib olla vajalik kohtuda sagedamini ja alustada teabevahetust ekspertide tasandil (näiteks sektori asutuste eksperdid). Selleks, et kindlustada konsultatsioonidel keskendumine kõige olulisematele teemadele, on osutunud vajalikuks ekspertide kohalolek. Konsultatsioonid võivad toimuda ka kirjalikus vormis (vt ka 2.4.2).

2.9.4 Konsultatsioonides kasutatavad vahendid

Kindlustamiseks tõhusat teabevahetust erinevates konsultatsiooni etappides, mis arvestaks kultuurierinevustega suhtlemises ja läbirääkimistel, on oluline kasutada palju erinevaid vahendeid. Erinevate vormide hulka kuuluvad:

- Ühiskomisjoni koosolekud
- Ekspertide kohtumised
- Elektroonilised nõupidamised/e-mailide või ametlike kirjade vahetamine
- Kesk- ja kõrgetasemelist ametnike kohtumised (vt ka 2.9.3)

2.10 Lõppotsus

Päritolupool peab edastama mõjutatavale poolele lõppotsuse koos põhjuste ja kaalutlustega. Nendes peab kajastuma mõju mõjutatavale poolele (art 6.1).

Usalduse küsimus võib vajada täpsustamist selles, kuidas käsitletakse mõjutatava poole asutuste ja avalikkuse arvamusi ning konsultatsioonide tulemusi. Siiski, see ei tähenda, et päritolupool peab rangelt ja detailselt järgima mõjutatava poole ettepanekuid või soove, kuid need tuleb asjakohaselt arvesse võtta ja tasakaalustada olemasolevate sätetega õigusaktides. Põhimõte on selles, et arvamusi käsitletakse võrdselt, vaatamata riigipiiridele. Kui jääb ebaselgeks, kuidas mõjutatava poole asutuste ja avalikkuse arvamusi käsitletakse, mõjutab see negatiivselt mõjutatava poole motivatsiooni protsessi tulevikus osaleda ning võib tekkida usaldamatus. Kui mõjutatava poole isikutel on õigus protestida päritolupoole otsus, peab teave sellest õigusest olema esitatud otsuses või otsuse lisas (vt ka 2.6.3).

2.10.1 Täiendavad konsultatsioonid

Kui lisateave, mis võinuks olla oluline otsuse tegemisel, saadakse enne kavandatava tegevuse algust, kuid peale lõppotsuse tegemist, informeerib päritolupool sellest asjaosalisi pooli. Kui üks neist nõuab, tuleb alustada uusi läbirääkimisi otsuse läbi vaatamise asjus, näiteks seire, lisatingimused või leevendusmeetmed jne.

2.10.2 Vastutus

Kontaktisik või muu asutus, kes on vastutavad päritolupoole õigusaktide või leppe kohaselt, võivad saata lõppotsuse mõjutatavale poolele. Viisid, kuidas mõjutatava poole asutusi ja avalikkust informeeritakse ja kuidas neile lõppotsus edastatakse, on ära toodud peatükis 2.6.2.

Lepe võib detailselt sätestada rollid otsuse levitamisel.

3. Eriteemad

3.1 Vaidluste ennetamine ja lahendamine

Konventsioon sisaldab raamistikku ja protseduuri vaidluste lahendamiseks. Esimeseks nõudeks on läbirääkimised asjaosaliste poolte vahel. See artikkel viitab läbirääkimistele peale vaidluste esilekerkimist. Teabe vahetamine ja läbirääkimised enne konventsiooni rakendamist vähendavad vaidluste tõenäosust ja on seetõttu soovitatavad.

Vaidluste lahendamise mehhanismid võivad olla sätestatud ka konventsioonil põhinevates lepetes (art 15).

3.2 Kaugele ulatuv mõju

Konventsioonis kasutatav mõiste piiriülene mõju sisaldab kaugele ulatuvat mõju, mis tähendab, et piiriülese keskkonnamõju esinemise tõenäosuse kindlakstegemisel tuleb hinnata ka kaugele ulatava mõju esinemise tõenäosust (art 1.8).

3.2.1 Tegevus ja mõju

Esiteks tuleb selgitada tegevus, millel võib olla kaugele ulatuv keskkonnamõju. Põhiline raskus seisneb selles, et otsustada tuleb, millal on tegevusel oluline kaugele ulatuv keskkonnamõju. Näiteks, tööstuslikud saasteained võivad põhjustada kaugele ulatuvaid mõjusid, kuid sageli on ühe tegevuse panus sellesse väga väike. Teisest küljest, tegevus, mis põhjustab mõjusid rändloomadele, omab piiriülest kaugele ulatuvat keskkonnamõju. Lepped võivad sisaldada nimekirja konkreetsetest tegevustest, mille puhul tuleb teha eelhindamine.

3.2.2 Mõjutatav ala

Kui tegevus on kindlaks määratud, tuleb leida võimalikud mõjutatavad pooled, keda see tegevus võib mõjutada. Raskused seisnevad “realistliku” mõjutatava ala määramisel otsustamiseks, millised konventsiooni pooled võivad olla mõjutatud ja peavad olema seetõttu tegevusest teavitatud. Mõjude ulatuse üle otsustamisel on abi alade või piirkondade käsitlemisel geograafiliste üksustena, näiteks jõgikond, veelahe, mäestikupiirkond ja vooluveekogud ning keskkonnamõju ilmlemise mehhanismide kindlaksmääramisest. Otsustavaks momendiks on tegevuse keskkonnamõju suurus koos “tausta”mõjuga, mis on põhjustatud teise tegevuse poolt.

3.2.3 Toimetulek keerukusega

Kui arutluse all on kaugele ulatuv mõju, on olukord tunduvalt keerulisem kui kahepoolse piiriülese leppe korral. Näiteks, võib olla mitmeid eri keeli rääkivaid mõjutatavaid pooli. Et hoida tõlked realistlikul tasemel, soovitatakse kasutada teates, vastavalt sobivusele, ühte või mitut kolmest ametlikust ÜRO keelest (vt ka 2.6.4). Probleemid võivad tekkida ka siis, kui tuleb järgida mitmete poolte õigusaktide sätteid.

3.3 Ühine keskkonnamõju hindamine

Ühine keskkonnamõju hindamine on konventsiooni rakendamise erijuhtum. Praktikas võib tekkida kaks situatsiooni, esiteks ühisprojektid, millel on mõju ühele või mõlemale kahest päritolupoolest (näiteks piire ületav kiirtee), või teiseks ühisprojektid, millel on mõju peale kahe päritolupoole ka teistele pooltele (näiteks torustik vesikonnas).

Esimesel juhul peavad pooled projekti alguses kokku leppima, kas läbi viiakse kaks eraldi keskkonnamõju hindamist (näiteks kaks eraldi protseduuri, mis sisaldavad kahe erineva keskkonnamõju hindamise aruande koostamist ja teineteise teavitamist) või mõned või enamus samme viiakse läbi ühiselt. On palju viise, kuidas keskkonnamõju hindamise protseduuri samme ühiselt läbi viia ja jaotada ülesandeid kahe poole vahel. Teisel juhul peavad pooled toime tulema probleemiga, kuidas kaasata teisi

mõjutatavaid pooli. Praktilisest küljest võib olla abiks vastutuse jagamine poolte vahel, kuid protsessi läbiviimise kohustus on nendel pooltel, kes peavad end päritolupooleks. Et ühine keskkonnamõju hindamine oleks sujuv, peaks iga hindamise etapi algul määratlema kahe poole rollid. Pooled, mille puhul eeldatakse ühist keskkonnamõju hindamist regulaarselt, sest nende geograafilise asukoha tõttu ressursid või rajad ületavad piire, võivad lahendada palju küsimusi kahepoolsetes piiriülese keskkonnamõju hindamise lepetes (art 2.1, lisa 4 g).

3.3.1 Alustamine

Ühise keskkonnamõju hindamise võib alata ettevalmistava kohtumise korraldamisega kahe (või mitme) päritolupoole vahel, kus valmistatakse ette teade ja protseduur. Sellel kohtumisel tuleks otsustada selliste praktiliste küsimuste üle nagu ajakava, osalemise tase ja vajalikud sammud. Tasub määrata erinevad ajakavad igale poolele, mis arvestaks riiklikke õigusakte. Siiski, teiste poolte teavitamine aitab koostada paindliku ajakava, mis sobib kõigile pooltele ja millest nad on teadlikud. Üks võimalus praktiliste probleemide lahendamiseks on ühiskomisjoni moodustamine. See komisjon võiks regulaarselt kohtuda kogu protsessi vältel ja omada üldist koordineerivat rolli, mis arvestaks ajakava ja teisi protsessi korraldamisega seotud praktilisi küsimusi. Kohtumised võivad olla korraldatud silmast-silma või elektroonilisi võimalusi kasutades, näiteks e-mailid.

3.3.2 Teavitamine

Teade tuleks saata kõigile mõjutatavatele pooltele. Sellel etapil võib teateid vahetada kahese rolli tõttu: päritolupool ja mõjutatav pool. Lisaks võivad olla kaasatud kolmandad pooled, mis on ainult mõjutatud tegevuse tõttu.

Ristteate põhjusteks on:

- 1) konventsiooni nõuete täitmine;
- 2) protsessi täpne määratlemine;
- 3) seoste hoidmine riigisisese keskkonnamõju hindamise protsessiga.

Dokumendid võivad olla osaliselt samad ja nad peaksid sisaldama ristviiteid, selleks et saaja teaks, et erinevad teated käsitlevad sama juhtumit.

3.3.3 Hindamine

Kui ühises keskkonnamõju hindamises osalemisest huvitatud pooled on kindlaks tehtud, on mõistlik ühiselt korraldada eelhindamine, kindlaks teha hindamise ulatus, koostada keskkonnamõju hindamise aruanne ja võimalikud muud sammud, kuigi võib esineda mõju erijooni ühel pool piiri, mis kindlustab osaliselt eraldi tehtava analüüsi. Tõenäoliselt on ühiskomisjonid kasulikud, näiteks tagab see selge aruande koostamise. Kui pooled annavad mõjule väga erineva kaalu, on ühist keskkonnamõju hindamist raskem korraldada ja tõenäoliselt on vajalikud ulatuslikud läbirääkimised kogu hindamise jooksul. Sellistel juhtudel on tugevalt soovitatud kasutada ühiskomisjoni, mis koosneb üldise järelevalve funktsiooniga keskkonnamõju hindamise asutustest.

3.3.4 Peale hindamist

Otsuse tegevuse kohta teeb iga päritolupool eraldi. See tuleneb riigi õigusaktidest ja seda toetavad ka konventsiooni nõuded. Teisest küljest, seiret, mis ulatub üle ühe poole territooriumi, on kasulik korraldada ühiselt, näiteks luues ühise spetsialistide rühma või kasutades mõnda kahe- või mitmepoolset asutust, kes tegeleb juhtumite-põhise seirega.

3.4 Poliitikad, kavad ja programmid

Konventsioon nõuab, et pooled püüaksid konventsiooni rakendada ka poliitikate, kavade ja programmide tasandil. Siiski, see säte ei ole kohustuslik. Puudulikud on nii õiguslikus alused kui kogemused. Siiski, hiljutine Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2001/42/EÜ teatavate kavade ja programmide keskkonnamõju hindamise kohta (<http://europa.eu.int/comm/environment/eia/sea-legalcontext.htm>) kehtestab Euroopa Liidu liikmesriikidele kohustuse hinnata ka kavade ja programmide piiriülest keskkonnamõju. See nõue hõlmab tulevikus ka ÜRO/EMK riike, kuna 2003. aasta jaanuaris valmis Espoo konventsiooni protokoll strateegilise keskkonnamõju hindamise kohta. Kui poliitikate, kavade ja programmide hindamine on hõlmatud kahe- või mitmepoolsete lepetega, on oluline sätestada, milliste poliitikate, kavade ja programmide puhul on vastastikune piiriülene hindamine kohustuslik. Näiteks, transport on üks valdkond, mille lisamine nimekirja on soovitatav (art 2.7).

3.5 Projektijärgne analüüs

Projektijärgne analüüs ei ole kohustuslik tegevus, mis peab sisalduma igas piiriülese keskkonnamõju hindamises. Siiski, konventsioon sätestab, et pooled peavad otsustama ühe poole palvel, projektijärgse analüüsi vajalikkuse üle. Tegelikult võivad mõlemal asjaosalisel poolel olla erinevad seisukohad sellise analüüsi vajalikkusele. Projektijärgse analüüsi vajalikkus tuleb selgeks teha täiendavate konsultatsioonide tulemusena.

Kui projektijärgne analüüs korraldatakse konventsiooni rakendusena, peab ta analüüsima vähemalt nii tegevust kui võimalikku kahjulikku piiriülest mõju. Kui projektijärgsel analüüsil on ootamatud tulemused, peab päritolupool teavitama sellest mõjutatavat poolt ja alustama konsultatsioone vajalike meetmete kohta.

Projektijärgne analüüs võib sisalduda lõppotsuses tegevuse seirega seotud nõudena. Teise võimalusena võib see olla osa piiriülese hindamise kavast alates protseduuri algusest. Tavaliselt põhineb projektijärgne analüüs tegevuse ja selle mõjude seirel. Ka seiret võivad pooled ühiselt korraldada kõikide asjaosaliste poolte territooriumidel. Pooled peavad vahetama seiretulemusi. Projektijärgsele analüüsile kehtestatavad nõuded võivad sisalduda piiriülese keskkonnamõju hindamise lepetes (art 7).

4. Konventsiooni ratifitseerimine

Konventsiooni ratifitseerimine põhineb konventsiooni nõuete ülevõtmisel riigi õigusaktidesse. Seda on võimalik saavutada vajalike piiriüleste sätete lisamisega riigi keskkonnamõju hindamise õigusakti, kus iganes selline õigusakt eksisteerib.

Juhendmaterjal Espoo konventsiooni praktilise rakendamise kohta

Konventsiooni nõuded võivad olla ka erinevates seadustes, näiteks keskkonnakaitse või ruumiline planeerimine.

Konventsiooni nõuete ülevõtmine kindlustab, et riigi asutused korraldavad konventsiooni praktilist rakendamist. Konventsiooni nõudeid võib edasi tugevdada ja selgitada seadustes või allaktides, näiteks erinevate asutuste vastutus ja ühiskomisjoni protseduurireeglid. Riigisisene õigusakt võib sel viisil aidata teistel pooltel mõista poole suhteid konventsiooni nõuetega ja aitab kindlaks teha poolte keskkonnamõju hindamise protseduuride omavahelisi seoseid (art 2.2).

5. Kahe- ja mitmepoolsete lepete sõlmimine

Nagu kogu juhendmaterjali jooksul on viidatud, on mitmeid küsimusi, mis võivad olla eelnevalt kokku lepitud poolte vahel, kes eeldavad regulaarseid piiriüleseid hindamisi. Konventsioon sätestab juriidilise aluse lepetele (art 2.2 ja 8). Konventsiooni lisa 6 sisaldab selliste lepete sätteid. Need lepped ei ole konventsiooni rakendamise või ratifitseerimise eeltingimuseks, kuid neid tuleks vaadelda kui tõhusa rakendamise saavutamise viise. Uurimus kahepoolsete lepete kohta (Kahe- ja mitmepoolne koostöö konventsiooni raames <http://www.unece.org/env/eia>) toob välja erinevad lepete tüübid. Esiteks on üldised lepped, mis sisaldavad sätteid konventsiooni rakendamise soovi kohta. Need lepped valmistatakse ette riikide valitsuste tasandil. Nende lepete tekst viitab peamiselt konventsiooni tekstile. Praktiliste detailidega tegeletakse teisel viisil, näiteks luues ühiskomisjoni.

Teist tüüpi lepe on detailsem. Need lepped sisaldavad detailset praktilist juhendmaterjali või soovitusi konventsiooni rakendamiseks. Nende lepete koostamisse on kaasatud nii riigi valitsuse kui piirkondliku tasandi asutused. Mõned pooled on allkirjastanud kahepoolseid leppeid selle kohta, kuidas nende vahel hinnatakse piiriülest keskkonnamõju. Käesolevaks ajaks on tulemas veelgi selliseid leppeid ja mitmete eelnõude üle peetakse veel läbirääkimisi.

Lisaks on mitmeid teisi leppeid, mis toetavad piiriülese hindamise rakendamist. Nende hulgas on üldised keskkonnakokkulepped kahe või enama poole vahel. Edukate lepete väljatöötamise väljakutse seisneb mõlema poole õigusaktide sätete arvestamises ajakavas, sammudes ja sammude järjekorras, sel viisil, et see rahuldab mõlemat poolt (art 2.2 ja 8 ja lisa 6).

Esialgne nimekiri kahe- või mitmepoolse leppe sisu kohta:

- **Konventsiooni rakendamise ala**
- **Olulise mõju kriteeriumid**
- **Kontaktisikute või asutuste nimetamine**
- **Ühiskomisjoni moodustamine**
- **Teavitamine**
- **Teabe ja avalikustamise tagamine**
- **Avalikkuse kaasamine (avalikud arutelud, arvamuste edastamise tagamine)**
- **Asjaosaliste poolte vahelised konsultatsioonid**
- **Otsusele jõudmine**
- **Projektijärgne analüüs**
- **Vaidluste ennetamine ja lahendamine**
- **Tõlkimise korraldamine**
- **Otsustamine, kes maksab**

Lisa 1**PIIRIÜLESE KESKKONNAMÕJU HINDAMISE KONVENTSIOON**

Sõlmitud Espoos 25. veebruaril 1991. a.

Konventsiooni osapooled:

Olles teadlikud majandustegevuse ja selle keskkonnamõju vahelistest tihedatest vastastikustest seostest;

Kinnitades vajadust kindlustada keskkonnasäästlikku ja tasakaalustatud arengut, otsustanud tugevdada rahvusvahelist koostööd, eriti piiriülese, keskkonnamõju hindamisel;

Olles teadlikud ennetustegevuse arendamise ning olulise kahjuliku keskkonnamõju ära hoidmise, leevendamise ja seire vajalikkusest ning tähtsusest nii üldises kui eriti piiriüleses mõistes;

Meenutades Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja, Stockholmi konverentsi inimkeskkonna deklaratsiooni, Euroopa Julgeoleku- ja Koostöökonverentsi (CSCE) lõppakti ning CSCE liikmesriikide esindajate Madriidi ja Viini kohtumiste lõppdokumenti;

Tunnustades riikide pidevat tegevust tagamaks keskkonnamõju hindamise läbiviimise seaduste ja haldusnormide vastuvõtmise ning poliitiliste vahendite teel;

Olles teadlikud vajadusest üksikasjalikult arvesse võtta keskkonnategureid kõikidel asjaomastel haldustasanditel otsuste langetamisel, kohaldades selleks keskkonnamõju hindamist kui asendamatu abinõud otsusetegijale esitatud informatsiooni kvaliteedi parandamiseks nii, et keskkonnasäästlike otsuste tegemisel oleks hoolikalt tähelepanu pööratud olulise kahjuliku, eriti piiriülese, keskkonnamõju vähendamisele;

Olles teadlikud rahvusvaheliste organisatsioonide püüdlustest edendada keskkonnamõju hindamist nii siseriiklikul kui ka rahvusvahelisel tasemel ning arvestades ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Euroopa Majanduskomisjoni toetusel tehtud keskkonnamõju hindamise alast tööd, rõhutades eriti keskkonnamõju hindamise seminaril (september 1987, Varssavi, Poola) saavutatud tulemusi, samuti märkides Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni keskkonnaprogrammi juhtnõukogu poolt vastu võetud eesmärged ja põhimõtteid ning ministrite säästva arengu deklaratsiooni (mai 1990, Bergen, Norra),

on leppinud kokku järgnevas:

Artikkel 1

Mõisted

Käesolevas konventsioonis tähendab:

- (i) «pooled» konventsiooni osapooli, juhul kui konventsiooni tekst ei määra teisiti;
- (ii) «päritolupool» konventsiooni osapoolt või osapooli, kelle jurisdiktsiooni all kavandatav tegevus toimub;
- (iii) «mõjutatav pool» osapoolt või osapooli, keda kavandatava tegevuse piiriülene mõju tõenäoliselt puudutab;
- (iv) «asjaosalised pooled» päritolupoolt ning osapoolt, keda keskkonnamõju hindamine huvitab;

(v) «kavandatav tegevus» tegevust või olulist muutust tegevuses, mis eeldab kohaldatud siseriikliku korraga kooskõlas tehtud pädeva asutuse vastavat otsust;

(vi) «keskkonnamõju hindamine» siseriiklikku toimingut kavandatava tegevusega keskkonnale avaldatava tõenäolise mõju hindamiseks;

(vii) «mõju» kavandatava tegevuse mõjutust keskkonnale, sealhulgas inimeste tervisele ja turvalisusele, floorale, faunale, pinnasele, õhule, veele, kliimale, maastikule ja ajaloomälestistele või muudele füüsilistele struktuuridele või nende tegurite vahelisele koosmõjule; mõiste hõlmab nende tegurite muutustega kaasnevaid tagajärgi kultuuripärandile või sotsiaalmajanduslikele tingimustele;

(viii) «piiriülene mõju» täielikult või osaliselt ühe osapoole jurisdiktsiooni all olevast piirkonnast lähtuvat kavandatava tegevuse põhjustatud, mitte üksnes globaalse iseloomuga, mõju teise osapoole jurisdiktsiooni all olevale piirkonnale;

(ix) «pädev asutus» osapoole määratud, konventsioonist tulenevate ülesannete täitmiseks ja/või osapoolelt kavandatava tegevuse üle otsuse langetamiseks volitused saanud riiklikku asutust või asutusi;

(x) «avalikkus» ühte või mitut füüsilist või juriidilist isikut.

Artikkel 2

Üldsätted

1. Pooled kasutavad kas üksikult või üheskoos asjakohaseid ning tõhusaid meetmeid kavandatava tegevusega kaasneva olulise kahjuliku keskkonnamõju ennetamiseks, vähendamiseks ja ohjamiseks.

2. Iga pool kasutab konventsiooni kohaldamiseks vajalikke õiguslikke, haldus- või muid meetmeid, sealhulgas kehtestab, viidates lisas 1 loetletud kavandatava tegevuse, mis võib eeldatavalt esile kutsuda olulist kahjulikku piiriülest keskkonnamõju, keskkonnamõju hindamise korra, mis võimaldab avalikkuse osalemist ja lisas 2 kirjeldatud keskkonnamõju hindamise dokumentatsiooni ettevalmistamist.

3. Päritolupool tagab kooskõlas konventsiooni sätetega keskkonnamõju hindamise enne otsuse langetamist lisas 1 nimetatud olulist kahjulikku piiriülest keskkonnamõju esile kutsuda võiva kavandatava tegevuse loa andmise või alustamise kohta.

4. Päritolupool tagab vastavalt konventsioonile mõjutatud poolte informeerimise lisas 1 nimetatud kavandatavast tegevusest, mis võib esile kutsuda olulist kahjulikku piiriülest keskkonnamõju.

5. Asjaomased pooled alustavad mis tahes poole algatusel läbirääkimisi selle üle, kas üks või enam lisas 1 nimetatud kavandatavat tegevust võib või võivad põhjustada olulist kahjulikku piiriülest keskkonnamõju ning kas järelilikult peaks seda või neid käsitlema kui lisas 1 nimetatud või nimetatud tegevusi. Kui asjaomased pooled jõuavad kokkuleppele, käsitletakse tegevust või tegevusi lisas 1 nimetatud tegevusena. Üldised juhtnõõrid olulise kahjuliku keskkonnamõju kriteeriumide määramiseks on toodud lisas 3.

6. Päritolupool annab kooskõlas konventsiooni sätetega tõenäoliselt mõjutatavate piirkondade avalikkusele võimaluse osaleda kavandatavatest tegevustest lähtuva keskkonnamõju hindamise toimingutes ning tagab mõjutatava poole avalikkusele päritolupoole avalikkusega samaväärse osalemisvõimaluse.

7. Vastavalt konventsiooni nõuetele peab keskkonnamõju hindamine toimuma vähemalt kavandatava tegevuse projektjärgus. Pooled püüavad vastavas ulatuses rakendada keskkonnamõju hindamise põhimõtteid poliitikate, kavade ja programmide koostamisel.

8. Konventsiooni sätted ei mõjuta osapoolte õigust rakendada siseriiklikke seadusi, määrusi, haldusnorme või üldtunnustatud õiguspraktikat kaitsmaks teavet, mille omandamine kahjustaks tööstus- ja ärisaladusi või riiklikku julgeolekut.

9. Konventsiooni sätted ei mõjuta üksikute poolte õigust sätestada kahe- või mitmepoolsetes kokkulepetes konventsioonis määratud rangemaid meetmeid, kui see on vajalik.

10. Konventsiooni sätted ei kahjusta rahvusvahelisest õigusest tulenevaid poolte kohustusi seoses tegevusega, millel on või võib olla piiriülene mõju.

Artikkel 3 Teatamine

1. Päritolupool saadab teate lisas 1 loetletud kavandatava tegevuse kohta, mis võib põhjustada olulist kahjulikku piiriülest keskkonnamõju, võimalikult aegsasti või vähemalt samaaegselt oma avalikkusega igale poolele, keda võib pidada mõjutatavaks pooleks, et tagada põhjalike ja tõhusate konsultatsioonide pidamine vastavalt artiklile 5.

2. See teade peab sisaldama muu hulgas:

- (a) teavet kavandatava tegevuse kohta, sealhulgas mis tahes olemasolevat teavet selle võimaliku piiriülese mõju kohta;
- (b) võimaliku otsuse olemust;
- (c) arvatavat tähtaega, mille jooksul, arvestades kavandatava tegevuse iseloomu, soovitakse vastust vastavalt selle artikli paragrahvile 3; ning võib sisaldada selle artikli paragrahvis 5 nimetatud teavet.

3. Mõjutatav pool vastab päritolupoolele teates näidatud aja jooksul, kinnitades teate laekumist ning teatab, kas ta soovib osaleda keskkonnamõju hindamises.

4. Kui mõjutatav pool teatab, et ta ei soovi osaleda keskkonnamõju hindamises või kui ta ei vasta teates näidatud aja jooksul, siis selle artikli paragrahve 5, 6, 7 ja 8 ning artiklit 4 ja artiklit 7 ei rakendata. Sellistel juhtudel ei piirata päritolupoole õigust korraldada keskkonnamõju hindamine kooskõlas oma siseriiklike seaduste ja õiguspraktikaga.

5. Vastuse laekumisel mõjutatavalt poolelt, milles see väljendab oma soovi osaleda keskkonnamõju hindamises, edastab päritolupool juhul, kui ta ei ole seda juba teinud, mõjutatavale poolele:

- (a) asjakohase teabe keskkonnamõju hindamise käigu kohta, sealhulgas kommentaaride edastamise ajalise kava;

(b) asjakohase teabe kavandatava tegevuse ja selle võimaliku olulise kahjuliku piiriülese mõju kohta.

6. Mõjutatav pool annab päritolupoole palvel viimasele reaalselt olemasolevat teavet, mis puudutab mõjutatava poole jurisdiktsiooni all olevat potentsiaalselt mõjutatavat keskkonda, kui selline teave on vajalik keskkonnamõju hindamise dokumentatsiooni ettevalmistamiseks. Teave tuleb edastada viivitamatult ning ühiskomisjoni kaudu, kui selline on olemas.

7. Kui üks pool leiab, et teda võib tabada lisas 1 nimetatud kavandatava tegevusega seoses oluline kahjulik piiriülene keskkonnamõju ning kui ei ole laekunud sellekohast teadet vastavalt paragrahvile 1, vahetavad asjaomased pooled mõjutatava poole palvel omavahel teavet, millest piisab otsustamiseks olulise kahjuliku keskkonnamõju võimalikkuse üle. Kui pooled peavad olulist kahjulikku keskkonnamõju võimalikuks, siis kohaldatakse konventsiooni sätteid. Kui pooled ei jõua olulise kahjuliku piiriülese keskkonnamõju tõenäosuse suhtes kokkuleppele, võib pool, kui küsimuse lahendamiseks ei leita teist võimalust, saata selle küsimuse päringukomisjonile, et vastavalt lisa 4 sätetele selgitada välja olulise kahjuliku keskkonnamõju tõenäosus.

8. Asjaomased pooled tagavad, et kavandatavast tegevusest teavitatakse mõjutatava poole kahjulikust keskkonnamõjust puudutatavate piirkondade avalikkust ning antakse neile võimalus, kas otse või päritolupoole kaudu, esitada päritolupoole pädevale asutusele asjakohaseid ettepanekuid ja vastuväiteid.

Artikkel 4

Keskkonnamõju hindamise dokumentatsiooni ettevalmistamine

1. Päritolupoole pädevale asutusele esitatav keskkonnamõju hindamise dokumentatsioon peab sisaldama vähemalt lisas 2 nimetatud teavet.

2. Päritolupool edastab keskkonnamõju hindamise dokumentatsiooni mõjutatavale poolele soovitatavalt ühiskomisjoni kaudu, kui selline on olemas. Asjaomased pooled korraldavad dokumentatsiooni levitamise mõjutatava poole ametiasutustele ja tõenäoliselt mõjutatud alade avalikkusele, ning kommentaaride edastamise päritolupoole pädevale asutusele otse või vajadusel päritolupoole kaudu piisava aja jooksul enne kavandatava tegevuse suhtes lõppotsuse langetamist.

Artikkel 5

Keskkonnamõju hindamise dokumentatsiooni alusel toimuvad konsultatsioonid

1. Päritolupool alustab pärast keskkonnamõju hindamise dokumentatsiooni valmimist mõjutatava poolega konsultatsioone, muuhulgas kavandatava tegevusega kaasneva võimaliku piiriülese keskkonnamõju ja selle vähendamiseks või ärahoidmiseks võetavate meetme osas.

Konsultatsioonidel võidakse arutada:

(a) kavandatava tegevuse võimalikke alternatiive, sealhulgas tegevusest loobumist ja võimalikke meetmeid olulise piiriülese kahjuliku keskkonnamõju leevendamiseks ning võimalusi nende meetmete tõhususe seireks päritolupoole kulul;

(b) muid vastastikuse abi vorme kavandatava tegevusega kaasneva olulise piiriülese kahjuliku keskkonnamõju vähendamiseks; ning

(c) muid kavandatava tegevusega seotud asjakohaseid küsimusi.

Osapooled lepivad konsultatsioonide alguses kokku konsultatsiooniperioodi kestuse suhtes. Mis tahes konsultatsioone võib korraldada asjaomase ühiskomisjoni kaudu, kui selline on olemas.

Artikkel 6 Lõppotsus

1. Osapooled tagavad, et kavandatava tegevuse lõppotsuses on arvestatud keskkonnamõju hindamise tulemusi, sealhulgas nii keskkonnamõju hindamise dokumentatsiooni kui vastavalt artikli 3 paragrahvile 8 ning artikli 4 paragrahvile 2 selle kohta laekunud ettepanekuid ning artiklis 5 märgitud konsultatsioonide tulemusi.
2. Päritolupool edastab mõjutatavale poolele lõppotsuse kavandatava tegevuse kohta koos põhjuste ja kaalutlustega, millel otsus põhineb.
3. Kui asjaomane pool saab enne kavandatava tegevuse algust kavandatava tegevuse olulise keskkonnamõju kohta lisateavet, mis ei olnud teada tegevuse kohta otsuse langetamise ajal ning mis võinuks otsust oluliselt mõjutada, teavitab see pool viivitamatult teist asjaomast poolt või pooli. Ühe asjaomase poole vastaval soovil alustatakse konsultatsioone selgitamiseks otsuse läbivaatamise vajalikkust.

Artikkel 7 Projektijärgne analüüs

1. Asjaomased pooled määravad poole palvel kindlaks, kas ja mis ulatuses on vajalik projektijärgne analüüs, arvestades keskkonnamõju hindamise aluseks olnud tegevuse tõenäolist olulist kahjulikku mõju. Projektijärgne analüüs peab eriti kajastama tegevuse üle teostatavat järelevalvet ja kahjuliku piiriülese mõju määramist. Järelevalve teostamise ja keskkonnamõju määramise abil saavutatakse lisa 4 loetletud eesmärgid.
2. Kui projektijärgse analüüsi tulemusena on päritolupoolel või mõjutataval poolel piisavalt alust sedastada olulist kahjulikku piiriülest mõju või on ilmnunud tegurid, mis võivad põhjustada sellist mõju, teavitab ta viivitamatult teist poolt. Asjaomased pooled alustavad seejärel nõupidamist nimetatud mõju vähendamiseks või ärahoidmiseks vajalike meetmete üle.

Artikkel 8 Kahe- ja mitmepoolne koostöö

Pooled võivad jätkata olemasolevaid või sõlmida uusi kahe- või mitmepoolseid kokkuleppeid või kasutada muid samme konventsioonist tulenevate kohustuste täitmiseks. Sellised kokkulepped või muud sammud võivad põhineda lisa 4 nimetatud punktidel.

Artikkel 9 Uurimisprogrammid

Pooled kaaluvad spetsiaalsete uurimisprogrammide alustamist või tõhustamist, mille eesmärk on:

- (a) täiustada olemasolevaid kvalitatiivseid ja kvantitatiivseid meetodeid kavandatava tegevusega kaasneva mõju hindamiseks;

- (b) mõista paremini põhjuse-tagajärje seoseid ning nende osa keskkonnavalas integreritud tegevuses;
 - (c) analüüsida ja jälgida kavandatava tegevuse suhtes langetatud otsuse tõhusat täitmist eesmärgiga keskkonnamõju vähendada või ära hoida;
 - (d) arendada välja meetodeid, mis soodustaksid loovat lähenemist kavandatavale tegevusele, tootmisele ja tarbimisharjumustele keskkonnasäästlike alternatiivide otsimisel;
 - (e) arendada välja keskkonnamõju hindamise põhimõtete rakendamise meetodeid makromajanduse tasemel.
- Pooled jagavad üksteisega ülalmainitud projektide tulemusi.

Artikkel 10 Lisade staatus

Käesoleva konventsiooni lisad on konventsiooni lahutamatu osa.

Artikkel 11 Poolte kohtumine

1. Pooled kohtuvad võimaluse korral seoses Euroopa Majanduskomisjoni valitsuste keskkonna- ja veeprobleemide vanemnõunike iga-aastaste istungitega. Poolte esimene kohtumine toimub hiljemalt ühe aasta möödumisel konventsiooni jõustumise kuupäevast. Seejärel peetakse kohtumisi muudel aegadel nagu peab vajalikuks osapoolte kohtumine või mis tahes poole kirjalikul palvel, tingimusel, et kuu kuu jooksul alates neile palve edastamisest sekretariaadi poolt toetab seda vähemalt kolmandik pooltest.

2. Pooled jälgivad pidevalt käesoleva konventsiooni täitmist ning sellest tulenevalt:

- (a) vaatavad üle osapoolte keskkonnamõju hindamise poliitika ja meetodilised alused, eesmärgiga täiustada piiriülese keskkonnamõju hindamise protseduuri;
- (b) vahetavad teavet kahe- ja mitmepoolsete piiriülese keskkonnamõju hindamise kokkulepete ja lepete sõlmimisel või rakendamisel omandatud kogemuste kohta;
- (c) taotlevad vajadusel meetodilistes ja tehnilistes küsimustes pädevate rahvusvaheliste asutuste ja teaduskomisjonide asjakohast abi konventsioonist tulenevate eesmärkide saavutamiseks;
- (d) võtavad esimesel kohtumisel arutlusele ja kehtestavad konsensuse alusel kohtumiste protseduurireeglid;
- (e) arutavad ja võtavad vajadusel vastu konventsiooni parandusettepanekuid;
- (f) arutavad ja algatavad nõutavaid lisasamme konventsioonist tulenevate eesmärkide saavutamiseks.

Artikkel 12 Hääletamisõigus

1. Igal selle konventsiooni poolel on üks hääl.

2. Välja arvatud paragrahvis 1 sätestatu, on regionaalsetel rahvusvahelistel majandusintegratsiooni organisatsioonidel nende pädevusse kuuluvates küsimustes hääli vastavalt konventsiooni poolte arvule selle regionaalse majandusintegratsiooni organisatsiooni liikmesriikide hulgas. Sellised organisatsioonid ei kasuta hääletamisõigust juhul, kui nende liikmesriigid hääletavad iseseisvalt ja vastupidi.

Artikkel 13 Sekretariaat

Euroopa Majanduskomisjoni tegevsekretär täidab järgmisi sekretariaadi kohustusi:

- (a) poolte kohtumiste kokku kutsumine ja ettevalmistamine;
- (b) aruannete ja muu, pooltele vastavalt konventsiooni sätetele laekunud teabe, edastamine;
- (c) konventsioonis sätestatud või poolte antud muude ülesannete täitmine.

Artikkel 14 Konventsiooni parandused

1. Mis tahes pool võib esitada konventsiooni parandusettepanekuid.
2. Parandusettepanekute tekstid esitatakse kirjalikult sekretariaadile, kes edastab need kõikidele pooltele. Parandusettepanekuid arutatakse poolte järgmisel kohtumisel, tingimusel, et sekretariaat edastas need ettepanekud pooltele vähemalt üheksakümmend päeva enne kohtumise toimumist.
3. Pooled püüavad saavutada konventsiooni parandusettepaneku suhtes kokkuleppe konsensuse alusel. Kui püüdlustele vaatamata konsensust ei saavutatud ja kokkuleppele ei jõuta, võetakse parandus äärmisel juhul vastu kohalolevate ja hääletusel osalevate osapoolte kolmeneljandikulise häälteenamuse alusel.
4. Paragrahvi 3 kohaselt vastu võetud konventsiooni parandused edastab depositaar kõikidele pooltele ratifitseerimiseks, kinnitamiseks või vastuvõtmiseks. Parandused jõustuvad need ratifitseerinud, kinnitanud või vastu võtnud poolte suhtes üheksakümnendal päeval pärast vähemalt kolme neljandiku poolte ratifitseerimis-, kinnitamis- või vastuvõtmisteate laekumist depositaarile. Seejärel jõustuvad parandused muu poolte suhtes üheksakümnendal päeval pärast kuupäeva, millal see pool hoiustas paranduse ratifitseerimis-, kinnitamis- või vastuvõtmisdokumendi.
5. Selles artiklis tähendab väljend “kohalolevad ja hääletusel osalevad pooled” kohal viibivaid ja poolt- või vastuhääle andnud pooli.
6. Paragrahvis 3 määratletud hääletusprotseduur ei loo pretsedenti tulevaste kokkulepete suhtes peetavateks läbirääkimisteks Euroopa Majanduskomisjonis.

Artikkel 15 Vaidluste lahendamine

1. Kahe või enama poolte vahelise vaidluse korral konventsiooni tõlgendamise või rakendamise üle, püüavad nad otsida lahendust läbirääkimiste teel või mis tahes muul vaidluse pooltele vastuvõetaval viisil.
2. Konventsiooni allkirjastamisel, selle ratifitseerimisel, kinnitamisel, vastuvõtmisel või sellega ühinemisel või pärast seda võib pool depositaarile kirjalikult teatada, et vaidluse tõttu, mida ei suudetud lahendada vastavalt selle artikli paragrahvile 1, kohustub see pool mis tahes poolega, kes võtab endale sama kohustuse, lahendada vaidluse ühel või mõlemal järgmistest viisidest:
 - (a) esitama vaidluse Rahvusvahelisele Kohtule;
 - (b) vahekohtu abil vastavalt lisas 7 sätestatule.

3. Kui vaidluse pooled on tunnustanud mõlemat paragrahvis 2 toodud lahendusviisi, tuleb vaidlus esitada ainult Rahvusvahelisele Kohtule, kui pooled ei lepi kokku teisiti.

Artikkel 16 Allakirjutamine

Konventsioon on avatud allakirjutamiseks Espoos (Soome) 25. veebruarist kuni 1. märtsini 1991 ning seejärel Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peakorteris New Yorgis kuni 2. septembrini 1991 Euroopa Majanduskomisjoni liikmesriikidele, kellel on vastavalt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalnõukogu 28. märtsi 1947. aasta resolutsiooni 36 (IV) punktile 8 Euroopa Majanduskomisjoni juures konsultatiivstaatus, ja Euroopa Majanduskomisjoni iseseisvate liikmesriikide poolt loodud regionaalsetele majandusintegratsiooni organisatsioonidele, millele liikmesriigid on andnud pädevuse käesoleva konventsiooniga seotud küsimustes, sh pädevuse sõlmida vastavasisulisi kokkuleppeid.

Artikkel 17 Ratifitseerimine, vastuvõtmine, kinnitamine ja ühinemine

1. Allakirjutavad riigid ja regionaalsed majandusintegratsiooni organisatsioonid peavad konventsiooni ratifitseerima, vastu võtma või kinnitama.
2. Konventsiooniga saavad alates 3. septembrist 1991 ühineda artiklis 16 nimetatud riigid ja organisatsioonid.
3. Ratifitseerimis-, vastuvõtmis-, kinnitamis- või ühinemisdokumendid kuuluvad hoiustamisele Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peasekretäri juures, kes täidab depositaari kohustusi.
4. Artiklis 16 nimetatud organisatsioonile, millest saab konventsiooni pool ilma, et ükski tema liikmesriikidest oleks konventsiooni pool, laienevad kõik konventsioonist tulenevad kohustused. Organisatsioonid, mille liikmesriikidest üks või mitu on konventsiooni pool, otsustavad koos liikmesriikidega konventsioonist tulenevate kohustustega kaasneva vastutuse ulatuse. Sellistel juhtudel ei tegutse organisatsioon ja selle liikmesriigid konventsiooni raames samaaegselt.
5. Ratifitseerimis-, vastuvõtmis-, kinnitamis- või ühinemisdokumentides näitavad artiklis 16 nimetatud regionaalsed majandusintegratsiooni organisatsioonid ära oma pädevuse ulatuse konventsioonis käsitletud küsimustes. Samuti teavitavad need organisatsioonid depositaari oma pädevuse ulatuse olulisest muudatusest.

Artikkel 18 Jõustumine

1. Konventsioon jõustub üheksakümnendal päeval pärast kuuteistkümnenda ratifitseerimis-, vastuvõtmis-, kinnitamis- või ühinemisdokumendi hoiustamist.
2. Paragrahvi 1 mõistes ei arvestata regionaalse majandusintegratsiooni organisatsiooni poolt hoiustatud dokumenti lisana neile dokumentidele, mis hoiustati organisatsiooni liikmesriikide poolt.

3. Artiklis 16 nimetatud riigi või organisatsiooni suhtes, mis ratifitseerib, võtab vastu või kinnitab konventsiooni või ühineb sellega pärast kuueteistkümnenda ratifitseerimis-, vastuvõtmis-, kinnitamis- või ühinemisdokumendi hoiustamist, jõustub konventsioon üheksakümnendal päeval pärast selle riigi või organisatsiooni poolt ratifitseerimis-, vastuvõtmis-, kinnitamis- või ühinemisdokumendi hoiule andmise kuupäeva.

Artikkel 19 Väljaastumine

Mis tahes pool võib pärast nelja aasta möödumist konventsiooni jõustumisest selle poole suhtes igal ajal käesolevast konventsioonist välja astuda, teatades depositaarile väljaastumisest kirjalikult. Väljaastumine jõustub üheksakümnendal päeval kirjaliku teate depositaarile laekumise kuupäevast arvates. Väljaastumine ei mõjuta artiklite 3 kuni 6 rakendamist kavandatava tegevuse suhtes, millisest on teatatud vastavalt artikli 3 paragrahvile 1 või mille suhtes on esitatud nõue vastavalt artikli 3 paragrahvile 7 enne konventsioonist väljaastumise jõustumist.

Artikkel 20 Autentsed tekstid

Konventsiooni originaaltekst, mille inglise-, prantsuse- ja venekeelsed tekstid on võrdselt autentsed, hoiustatakse Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peasekretäri juures.

Ülaltoodu kinnituseks on täievolilised allkirjutanud selle konventsiooni allkirjastanud.

Sõlmitud Espoos (Soome) kahekümne viiendal veebruarikuu päeval tuhat üheksasada üheksakümmend üks.

TEGEVUSE LOETELU

1. Toornafta rafineerimistehased (v.a ettevõtted, mis toodavad toornaftast ainult määrdeaineid) ja seadmed 500 ja enamast tonnist söest ja bituumenkivist gaasi ja vedeliku tootmiseks päevas.
2. Soojuselektrijaamad ja muud põletusseadmed soojatootlikkusega 300 megavatti või enam ning tuumaelektrijaamad ja muud tuumareaktorid (v.a uurimisseadmed lõhustuvate ja tuumasünteesmaterjalide tootmise ja töötlemise jaoks, mille maksimaalvõimsus ei ületa 1 kilovatti püsivat soojuskoormust).
3. Üksnes tuumakütuse tootmiseks või rikastamiseks, kiiritatud tuumakütuste töötlemiseks või radioaktiivsete jäätmete ladustamiseks, hüvitamiseks ja töötlemiseks mõeldud seadmed.
4. Suure võimsusega seadmed malmi ja terase eelsulatuseks ning värviliste metallide tootmiseks.
5. Seadmed asbesti tootmiseks ning asbesti ja asbeste sisaldavate toodete töötlemiseks ja käitlemiseks: asbest-tsementtoodete jaoks aastatoodanguga üle 20 000 tonni valmistoodangut; hõõrdematerjalide jaoks aastatoodanguga üle 50 tonni valmistoodangut; ja muude asbestide kasutusala jaoks üle 200 tonni aastas.
6. Ühtse terviku moodustavad keemiatööstuse seadmed.
7. Autoteede, kiirteede* ja magistraalraudteede ning lennuvälja põhiradade kogupikkusega 2100 m või rohkem rajamine.
8. Suurelääbimõõdulised nafta- ja gaasijuhtmed.
9. Kaubasadamad ja samuti siseveeteed ja siseveesadamad, mis võimaldavad teenindada aluseid veeväljasurvega üle 1350 t.
10. Seadmed toksiliste ja ohtlike jäätmete põletamiseks, keemiliseks töötlemiseks või matmiseks.
11. Suured tammid ja veehoidlad.
12. Põhjavee ammutamine juhul, kui ammutatava vee hulk ületab 10 mln m³ aastas.
13. Tselluloosi ja paberi tootmine 200 ja enam õhkuiv tonni päevas.
14. Suured metallimaakide või kivisöe kaevandused, üksikud kaevandamis- ning töötlemispaigad.
15. Nafta ammutamine avamerel või rannikuvetes.
16. Suured nafta-, naftakeemia- ja keemiatoodete hoidlad.

17. Suurte alade lageraie.

* Selles konventsioonis:

- tähendab “autotee” spetsiaalselt mootorsõidukite liikluseks projekteeritud ja ehitatud teed, mis ei teeninda sellega külgnevaid kinnistuid ning:

(a) millele on kantud, välja arvatud üksikud kohad või ajutised lahendused, kummagi sõidusuuna jaoks eraldi sõiduteed, mida lahutavad teineteisest liikluseks mitte ette nähtud eraldusribad või erandjuhul muud vahendid;

(b) mis ei ristuta samatasandiliselt mistahes muu tee, raudtee, trammitee või kõnniteega;

(c) millel on eriline autoteetähistus;

- tähendab “kiirtee” mootorsõidukite liikluseks reserveeritud teed, millele pääseb ainult eritasandiliste või reguleeritud ristmike kaudu ning mille sõiduradadel on eriti keelatud peatumine ja parkimine.

Lisa 2

KESKKONNAMÕJU HINDAMISE DOKUMENTATSIOONI SISU

Vastavalt artiklile 4 peab keskkonnamõju hindamise dokumentatsioon sisaldama vähemalt alljärgnevat teavet:

(a) kavandatava tegevuse kirjeldust ning selle eesmärki;

(b) kavandatavate tegevuste võimalike alternatiivide kirjeldusi (näiteks asukoha või tehnoloogia osas) ning samuti tegevusest loobumist;

(c) kirjeldus keskkonnast, millele kavandatakse tegevus ja selle alternatiivid võivad avaldada olulist mõju;

(d) kavandatava tegevuse ja selle alternatiivide võimalikku keskkonnamõju ning selle olulisuse hinnangut;

(e) kahjuliku keskkonnamõju vähendamiseks rakendatavate meetmete kirjeldust;

(f) prognoosimeetodite ning nendel põhinevate oletuste ning kasutatud asjakohaste keskkonna-alaste andmete detailset nimekirja;

(g) nõutud teabe kogumisel tekkinud teadmistelünkade ning küsitavuste välja toomist;

(h) vajadusel lühikokkuvõtet seire- ja juhtimisprogrammide ning kõigist projektijärgse analüüsi kavadest; ning

(i) mittetehnilist sisukokkuvõtet (sh kaardid, graafikud jne).

Lisa 3

ÜLDKRITERIUMID LISAS 1 NIMETAMATA TEGEVUSE KESKKONNAMÕJU OLULISUSE MÄÄRATLEMISEL

1. Asjaomased pooled võivad otsustada, kas kavandatakse tegevus, mis vastab artikli 2 paragrahvile 5, põhjustab olulist piiriülest kahjulikku keskkonnamõju, ühe või mitme alljärgneva kriteeriumi alusel:

(a) *ulatus*: kavandatakse tegevused, mis on selle tegevusliigi kohta suuremastaabilised;

(b) *asukoht*: kavandatakse tegevus, mis asub erilise keskkonnatundlikkusega või -olulisusega piirkonnas (nagu Ramsari konventsioonis sätestatud märgalad, rahvusparkid, looduskaitsealad, erilist teadusalast huvi pakkuvad piirkonnad või arheoloogilise, kultuuriloolise või ajaloolise tähtsusega paigad) või selle lähedal;

Juhendmaterjal Espoo konventsiooni praktilise rakendamise kohta

samuti kavandatav tegevus kohtades, kus tegevuse iseloom võib avaldada olulist mõju asustusele;

(c) *mõju*: kavandatav tegevus, mis on kompleksse ning võimaliku kahjuliku toimega, sh selline tegevus, mis põhjustab inimestele või väärtuslikele liikidele või elusorganismidele tõsiseid tagajärgi, ohustab mõjutatava piirkonna käesolevat ning tulevast kasutamist ning põhjustab looduskeskkonna taluvusvõimet ületavat lisakoormust.

2. Asjaomased pooled peavad sel eesmärgil arvesse võtma nii kavandatavat tegevust, mis toimub piiri läheduses kui tegevust sellest kaugemal, kuid mis võib avaldada olulist piiriülest keskkonnamõju ka kaugel eemal oma asukohast.

Lisa 4

PÄRINGUPROTSEDUUR

1. Nõudmise esitaja pool või pooled teatavad sekretariaadile, et see pool edastab või need pooled edastavad küsimuse lisas 1 loetletud kavandatava tegevuse olulise kahjuliku piiriülese keskkonnamõju kohta päringukomisjonile, mis on loodud vastavalt sellele lisale. Teates peab näitama päringuobjekti. Sekretariaat teavitab esitise koheselt kõiki konventsiooni pooli.

2. Komisjoni kuulub kolm liiget. Päringu esitaja ja päringuprotseduuri teine pool nimetavad mõlemad ühe teaduseksperti või tehnikaeksperti ning need kaks eksperti määravad kokkuleppel kolmanda eksperti, kes saab komisjoni presidendiks. Viimane ei tohi olla päringuprotseduuri kummagi poole kodanik, omada nende territooriumil alalist elukohta, olla nende riikide teenistuses või olla muul viisil asjaga seotud.

3. Kui komisjoni presidenti ei ole nimetatud kahe kuu möödumisel teise eksperti nimetamisest, määrab sellele järgneva kahe kuu jooksul presidendi Euroopa Majanduskomisjoni tegevsekretär kummagi poole palvel.

4. Kui üks päringuprotseduuri pool ei nimeta eksperti ühe kuu möödumisel teate laekumisest sekretariaati, võib teine pool teatada sellest Euroopa Majanduskomisjoni tegevsekretärile, kes määrab komisjoni presidendi sellele järgneva kahe kuu jooksul. Komisjoni president palub poolel, kes ei ole eksperti nimetanud, seda teha ühe kuu jooksul. Nimetatud perioodi möödumisel teatab president Euroopa Majanduskomisjoni tegevsekretäri, kes nimetab eksperti sellele järgneva kahe kuu jooksul.

5. Komisjon kehtestab ise oma protseduurireeglid.

6. Komisjon rakendab oma ülesannete täitmiseks kõiki asjakohaseid meetmeid.

7. Päringuprotseduuri pooled toetavad komisjoni tööd ja eriti nende käsutuses olevate vahendite piires:

(a) varustavad komisjoni kõikide asjakohaste dokumentide, vahendite ja teabega;

(b) võimaldavad vajadusel kutsuda tunnistajaid ja eksperte ning võtta neilt tunnistusi.

8. Pooled ja eksperdid hoiavad komisjoni töö käigus saadud teabe konfidentsiaalsust.

9. Kui päringuprotseduuri üks pooltest ei ilmu komisjoni ette või ei esita kaasust, siis võib teine pool nõuda komisjonilt töö jätkamist ja lõpule viimist. Ühe poole puudumine või kaasuse mitteesitamine ei takista komisjoni töö jätkumist ja lõpuleviimist.

10. Päringuprotseduuri pooled kannavad võrdsetes osades komisjoni kulud, sealhulgas selle liikmete töötasu, kui komisjon eriliste asjaolude tõttu ei määra teisiti. Komisjon peab arvestust kõikide oma kulutuste kohta ning koostab pooltele nende kohta lõpparuande.

11. Iga pool, kes tunneb sisulist huvi päringuprotseduuri vastu ja keda võib mõjutada selle kohta antav arvamus, võib komisjoni nõusolekul protsessi sekkuda.

12. Protseduuriküsimustes teeb komisjon otsused oma liikmete häälteenamuse alusel. Komisjoni lõppotsus peab väljendama selle liikmete enamuse vaateid ja kajastama mistahes lahkarvamusi.

13. Komisjon esitab oma lõppotsuse kahe kuu jooksul komisjoni loomisest, kui ta ei pea vajalikuks seda perioodi pikendada veel kuni kahe kuu võrra.

14. Komisjoni lõppotsus põhineb tunnustatud teaduslikel põhimõtetel. Komisjon edastab lõppotsuse pärimisprotseduuri pooltele ja sekretariaadile.

Lisa 5

PROJEKTIJÄRGNE ANALÜÜS

Eesmärk:

- (a) tegevusloas või heaks kiitmise dokumendis sätestatud tingimuste täitmise ja leevendavate meetmete efektiivsuse seire;
- (b) mõjuanalüüs sobivate juhtimismeetodite leidmiseks ja ettenägematute asjaoludega toimetulemiseks;
- (c) teostatud prognooside õigsuse kinnitamine tulevikus samalaadiliste tegevuste jaoks kogemuste omandamiseks.

Lisa 6

KAHE- JA MITMEPOOLNE KOOSTÖÖ

1. Asjaomased pooled võivad kahe- ja mitmepoolse koostöö raames teha vajaduse korral ametkondlikke korraldusi või laiendada olemasolevaid ametkondlikke korraldusi kahe- ja mitmepoolsete kokkulepete raames konventsiooni täielikuks rakendamiseks.

2. Kahe- ja mitmepoolsed kokkulepped või muud korraldused võivad sisaldada:

- (a) lisanõudmisi konventsiooni rakendamiseks, arvestades asjassepuutuvate piirkondade eritingimusi;
- (b) vastastikustel ja võrdsetel alustel tehtavaid ametkondlikke, haldus- või muid korraldusi;
- (c) poolte keskkonnakaitsealase poliitika ja meetmete harmoniseerimist, saavutamaks

keskkonnamõju hindamisega seotud standardite ja meetodite suurimat võimalikku sarnasust;

(d) keskkonnamõju identifitseerimise, mõõtmise, prognoosimise ja hindamise ning projektijärgse analüüsi meetmete arendamist, täiustamist ja/või ühtlustamist;

(e) keskkonnaseisundit puudutava võrdlusteabe kogumise, analüüsi, säilitamise ning õigeaegse levitamise meetmete ja programmide arendamist ja/või täiustamist, rakendamaks neid keskkonnamõju hindamisel;

(f) foonitasemete ja detailsete kriteeriumide kehtestamist kavandatava tegevuse, mille keskkonnamõju hinnatakse kooskõlas konventsiooni sätetega, asukoha, iseloomu või ulatusega seotud piiriülese mõju olulisuse määratlemiseks; ning piiriülese reostuse kriitilise piiri kehtestamist;

(g) vajaduse korral ühist keskkonnamõju hindamist, ühiste seireprogrammide arendamist, seireseadmete kalibreerimist ning meetodikate ühtlustamist, tagamaks saadud andmete ja teabe võrreldatavuse.

Lisa 7

VAHEKOHUS

1. Kaebuse esitaja pool teatab sekretariaadile poolte kokkuleppest saata vaidlus vahekohtusse vastavalt konventsiooni artikli 15 paragrahvile 2. Teates tuleb ära näidata kohtuasi ja need konventsiooni artiklid, mille tõlgendamise või rakendamise üle vaieldakse. Sekretariaat edastab laekunud teabe kõikidele konventsiooni pooltele.

2. Vahekohtusse kuulub kolm liiget. Kaebuse esitaja pool või pooled ja vaidluse teine pool või pooled nimetavad mõlemad ühe vahekohtuniku ning need kaks vahekohtunikku määravad kolmanda vahekohtuniku, kes saab vahekohtu presidendiks. Viimane ei tohi olla kummagi vaidluses osaleva poole kodanik, omada alalist elukohta kummagi territooriumil, olla kummagi teenistuses ega olla kaasusega seotud mingil muul viisil.

3. Kui vahekohtu presidenti ei ole määratud kahe kuu jooksul alates teise vahekohtuniku nimetamisest, määrab presidendi ühe vaidluse osapoole nõudmisel Euroopa Majanduskomisjoni tegevsekretär sellele järgneva kahe kuu jooksul.

4. Kui üks vaidluse pool kahe kuu jooksul nõudmise laekumisest vahekohtunikku ei nimeta, võib teine pool teatada sellest Euroopa Majanduskomisjoni tegevsekretärile, kes määrab vahekohtu presidendi sellele järgneva kahe kuu jooksul. Vahekohtu president palub poolel, kes ei ole vahekohtunikku nimetanud, teha seda kahe kuu jooksul. Selle perioodi möödumisel teatab president mittenimetamisest Euroopa Majanduskomisjoni tegevsekretärile, kes nimetab vahekohtuniku sellele järgneva kahe kuu jooksul.

5. Vahekohus langetab otsuse kooskõlas rahvusvahelise õiguse ja konventsiooni sätetega.

6. Vahekohus, mis on loodud vastavalt konventsioonile, kehtestab ise oma protseduurireedid.

7. Menetlust ja kaasuse sisu puudutavad vahekohtu otsused tehakse selle liikmete häälteenamuse alusel.
8. Kohus võib faktide väljaselgitamiseks rakendada kõiki vajalikke meetmeid.
9. Vaidluse pooled toetavad vahekohtu tööd ja nende käsutuses olevate vahendite piires:
 - (a) varustavad kohut vajalike dokumentide, vahendite ja teabega;
 - (b) võimaldavad vajadusel kutsuda tunnistajaid ja eksperte ning nendelt tunnistusi võtta.
10. Pooled ning vahekohtunikud hoiavad vahekohtu töö käigus saadud teabe konfidentsiaalsust.
11. Vahekohus võib ühe poole nõudmise korral soovitada ajutisi konfidentsiaalsuse kaitse abinõusid.
12. Kui üks vaidluse pool ei ilmu vahekohtusse või ei suuda põhjendada oma kaasust, võib teine pool paluda kohtul protsessi jätkata ning langetada lõplik otsus. Ühe poole puudumine või poole suutmatus vaidluses ennast kaitsta ei takista protsessi toimumist. Enne lõppotsuse langetamist peab vahekohus veenduma kaebuse sisulises ja õiguslikus põhjendatuses.
13. Vahekohus võib ära kuulata ning lahendada vastukaebusi, mis tulenevad otseselt vaidluse objektist.
14. Vaidluse pooled kannavad võrdsetes osades kohtu kulud, sh selle liikmete töötasu, kui vahekohus ei määra teisiti vaidlusasja eriliste asjaolude tõttu. Kohus peab arvestust kõikide oma kulude kohta ning koostab nende kohta pooltele lõpparuande.
15. Konventsiooni pool, kes tunneb vaidluse objekti suhtes õiguslikku huvi ning keda võib vaidlusasjas langetatud otsus puudutada, võib kohtu nõusolekul protsessi sekkuda.
16. Vahekohus langetab otsuse viie kuu jooksul selle kohtu loomise kuupäevast, kui ta ei pea vajalikuks seda perioodi pikendada veel kuni viie kuu võrra.
17. Vahekohtu otsusele lisatakse põhjendused. Otsus on lõplik ning kõikidele vaidluse pooltele kohustuslik. Otsuse edastab vahekohus vaidluse pooltele ning sekretariaadile. Sekretariaat edastab laekunud teabe kõikidele konventsiooni pooltele.
18. Otsuse tõlgendamisest või täideviimisest tuleneva vaidluse poolte vahel võib kumbki pool edastada otsuse langetanud vahekohtule, või kui seda ei saa kokku kutsuda, muule samaks otstarbeks ning sarnasel viisil loodud kohtule.